

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC

31 dekabr 2022-ci il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
uyğun Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı**

Mündəricat

Müstəqil Auditorun Hesabatı

Maliyyə hesabatları

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat	1
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat	2
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat	3
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat	4

Maliyyə hesabatları üzrə qeydlər

1	Giriş	5
2	Bankın əməliyyat mühiti	5
3	Əsas uçot siyasəti	6
4	Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr	15
5	Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi	18
6	Yeni uçot qaydaları	19
7	Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	21
8	Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	22
9	Müştərilərə verilmiş kreditlər	24
10	Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	38
11	Əmlak və avadanlıqlar	40
12	Qeyri-maddi aktivlər	41
13	İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri	42
14	Mənfəət vergisi	43
15	Sair aktivlər və öhdəliklər	44
16	Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	45
17	Müştərilər qarşısında öhdəliklər	45
18	Nizamnamə kapitalı	46
19	Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər	46
20	Faiz gəlirləri və xərcləri	47
21	Xalis haqq və komissiya gəlirləri	48
22	Əmək haqqı, ümumi və inzibati xərclər	48
23	Risqlərin idarə olunması	49
24	Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri	58
25	Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması	60
26	Kapital adekvatlığı	61
27	Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr	62

Müstəqil Auditorun Hesabatı

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC-nin Səhmdarlarına və İdarə Heyətinə:

Rəy

Bizim fikrimizcə, hazırkı maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından “Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC-nin (“Bank”) 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

Auditin predmeti

Bankın maliyyə hesabatları aşağıdakılardan ibarətdir:

- 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat;
- həmin tarixdə başa çatan il üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat; və
- əsas uçot siyasəti və digər izahedici məlumatlar daxil olmaqla, maliyyə hesabatları üzrə qeydlər.

Rəy üçün əsaslar

Biz auditə Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyət rəyimizin “Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti” bölməsində əks etdirilir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutları rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasibdir.

Müstəqillik

Biz Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının dərc etdiyi Peşəkar Mühasiblərin Beynəlxalq Etika Məcəlləsinə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) (MBESS Məcəlləsi) uyğun olaraq Bankdan asılı olmadan müstəqil şəkildə fəaliyyət göstəririk. Biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq, etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik.

Maliyyə hesabatlarına görə rəhbərliyin və korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslərin məsuliyyəti

Rəhbərlik maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, eləcə də fırıldaqçılıq və yaxud səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması zamanı rəhbərlik Bankı ləğv etmək və ya fəaliyyətini dayandırmaq niyyətində olmadığı yaxud bunu etməkdən başqa münasib alternativ olmadığı halda, Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, müvafiq hallarda fəaliyyətin fasiləsizliyinə dair məlumatların açıqlanmasına və fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Korporativ idarəetmə üzrə cavabdeh olan səlahiyyətli şəxslər Bankın maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Maliyyə hesabatlarının auditinə görə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz bütövlükdə maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olub-olmadığına dair kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimizin daxil olduğu auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək səviyyəsidir, lakin Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun olaraq auditin aparılması zamanı mövcud olan bütün əhəmiyyətli təhriflərin həmişə aşkar olunacağına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranan bilər və fərdi və ya məcmu olaraq istifadəçilərin maliyyə hesabatları əsasında qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmək ehtimalı olduğu halda əhəmiyyətli hesab edilir.

Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparılan auditin bir hissəsi olaraq, biz audit zamanı peşəkar mühakimə tətbiq edirik və peşəkar skeptisizm nümayiş etdiririk. Biz həmçinin:

- Maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması riskini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə qarşı audit prosedurlarını hazırlayır və həyata keçirir və rəyimizi əsaslandırmaq üçün yetərli və münasib audit sübutlarını əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən daha yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sövdələşmə, saxtakarlıq, məlumatların bilərəkdən göstərilməməsi, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət sistemində sui-istifadə halları daxil ola bilər.
- Bankın daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə uyğun audit prosedurlarını işləyib hazırlamaq üçün daxili nəzarət sistemi üzrə məlumat əldə edirik.
- Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilən uçot siyasətlərinin uyğunluğunu, habelə uçot təxminləri və müvafiq açıqlamaların münasibliyini qiymətləndiririk.
- Fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinin rəhbərlik tərəfindən istifadə edilməsinin uyğunluğuna və əldə edilən audit sübutları əsasında Bankın fasiləsiz fəaliyyət göstərmək imkanını ciddi şübhə altına qoya bilən hadisə və şəraitlə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olub-olmadığına dair qənaətə gəlirik. Əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gəldikdə, auditor rəyimizdə maliyyə hesabatlarındakı müvafiq məlumatların açıqlanmasına diqqət yetirməli və ya belə məlumatların açıqlanması yetərli olmadıqda, rəyimizdə dəyişiklik etməliyik. Nəticələrimiz auditor hesabatımızın tarixinədək əldə edilən audit sübutlarına əsaslanmalıdır. Lakin sonrakı hadisələr və şəraitlər Bankın fasiləsiz fəaliyyətinin dayandırılmasına səbəb ola bilər.
- Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla, maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatını, strukturunu və məzmununu, habelə əsas əməliyyatların və hadisələrin maliyyə hesabatlarında düzgün təqdim edilib-edilmədiyini qiymətləndiririk.

Biz Audit Komitəsinə digər məsələlərlə yanaşı, planlaşdırılan audit prosedurlarının həcmi və müddəti, habelə əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarət sistemində aşkar etdiyimiz əhəmiyyətli çatışmazlıqlar barədə məlumat veririk.

PricewaterhouseCoopers Audit Azerbaijan LLC

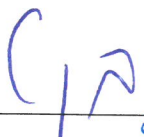
Bakı, Azərbaycan Respublikası

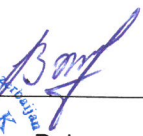
12 aprel 2023-cü il

"Yapı Kredi Bank Azərbaycan" QSC
Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat
(min Azərbaycan manatı ilə)

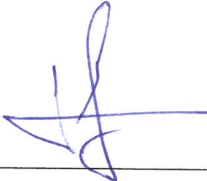
	Qeyd	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	152,454	202,924
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	10	89,390	13,505
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	8	19,492	22,376
Müştərilərə verilmiş kreditlər	9	214,395	149,579
Əmlak və avadanlıqlar	11	3,341	2,921
Qeyri-maddi aktivlər	12	7,472	7,189
İstifadə hüquqlu aktivlər	13	10,014	11,295
Sair aktivlər	15	10,020	8,037
CƏMİ AKTİVLƏR		506,578	417,826
ÖHDƏLİKLƏR			
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	16	23,629	20,207
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	17	366,099	286,424
Cari vergi öhdəlikləri		1,257	-
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	14	2,695	2,190
Sair öhdəliklər	15	17,347	17,476
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR		411,027	326,297
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	18	55,381	55,381
Bölüşdürülməmiş mənfəət		39,990	35,968
Sair ehtiyatlar		180	180
CƏMİ KAPİTAL		95,551	91,529
CƏMİ ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		506,578	417,826

12 aprel 2023-cü il tarixində Bankın İdarə Heyəti adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir:

Cenk Yüksel
İdarə Heyətinin Sədri
Baş Direktor

Elşən Babayev
Baş Mühəsib

Ramin Səfərov
Maliyyə Hesabatları və
İş Təkmilləşdirməsi
Departamentinin Müdiri

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
Mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabat
(min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeyd	2022	2021
Effektiv faiz metodu ilə hesablanmış faiz gəlirləri	20	21,541	17,878
Faiz xərcləri	20	(2,446)	(1,711)
Xalis faiz gəliri və oxşar gəlirlər		19,095	16,167
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın bərpası/(yaradılması)	7, 8, 9	2,296	(3,593)
Kredit zərərləri üzrə ehtiyatın yaradılmasından sonra xalis faiz gəliri və oxşar gəlirlər		21,391	12,574
Haqq və komissiya gəlirləri	21	10,693	9,084
Haqq və komissiya xərcləri	21	(6,755)	(5,472)
Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		4	(44)
Xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		6,430	4,221
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis zərər		(92)	(74)
Sair gəlirlər		74	54
Əmək haqqı, ümumi və inzibati xərclər	22	(25,262)	(22,593)
Sair dəyərsizləşmə və ehtiyatlar		(99)	(79)
Vergidən əvvəlki mənfəət/(zərər)		6,384	(2,329)
Mənfəət vergisi xərci	14	(2,362)	(999)
İL ÜZRƏ MƏNFƏƏT/(ZƏRƏR)		4,022	(3,328)
İl üzrə sair məcmu gəlir:			
<i>Mənfəət və ya zərəre təsnifləşdirilməyən maddələr:</i>			
Sair məcmu gəlirdə ədalətli dəyərle əks etdirilən səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar üzrə zərər çıxılmaqla gəlir		-	180
İl üzrə sair məcmu gəlir		-	180
İL ÜZRƏ CƏMİ MƏCMU GƏLİR/(ZƏRƏR)		4,022	(3,148)

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
Kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat
(min Azərbaycan manatı ilə)

	Nizamnamə kapitalı	Bölüşdürülməmiş mənfəət	Sair ehtiyatlar	Cəmi
1 yanvar 2021-ci il tarixinə qalıq	55,381	39,296	-	94,677
İl üzrə zərər	-	(3,328)	-	(3,328)
Sair məcmu gəlir	-	-	180	180
İl üzrə cəmi məcmu (zərər)/gəlir	-	(3,328)	180	(3,148)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə qalıq	55,381	35,968	180	91,529
İl üzrə mənfəət	-	4,022	-	4,022
İl üzrə cəmi məcmu gəlir	-	4,022	-	4,022
31 dekabr 2022-ci il tarixinə qalıq	55,381	39,990	180	95,551

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
Pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat
(min Azərbaycan manatı ilə)

	Qeyd	2022	2021
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faizlər		19,885	18,121
Ödənilmiş faizlər		(2,180)	(1,649)
Alınmış haqq və komissiyalar		10,598	9,095
Ödənilmiş haqq və komissiyalar		(6,755)	(5,472)
Xarici valyuta ilə ticarət əməliyyatlarından gəlir		6,430	4,221
Alınmış digər gəlirlər		74	54
İşçi heyəti üzrə ödənilmiş xərclər		(10,813)	(9,444)
Ödənilmiş sair əməliyyat xərcləri		(7,702)	(7,585)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
		9,537	7,341
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artım)/azalma:</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		2,976	(11,002)
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(61,772)	(27,308)
Sair aktivlər		(1,643)	(144)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artım/(azalma):</i>			
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər		3,422	8,235
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		79,409	36,799
Sair öhdəliklər		485	857
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		32,414	14,778
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(393)	(351)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		32,021	14,427
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızlara investisiyaların alınması		(73,606)	-
Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızların ödənilməsindən daxilolmalar		16,538	2,750
Əmlak və avadanlıqların alınması	11	(1,962)	(611)
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	12	(2,588)	(1,810)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə (istifadə edilən)/daxil olan xalis pul vəsaitləri			
		(61,618)	329
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İcarə öhdəlikləri üzrə əsas borcun ödənilməsi		(2,306)	(2,265)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri			
		(2,306)	(2,265)
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri		(92)	(74)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis (azalma)/artım			
		(31,995)	12,417
İlin əvvəlinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri			
		216,189	203,772
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri			
	7,10	184,194	216,189

Bankın uçot siyasətinə uyğun olaraq, pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin 31,740 AZN (2021: 13,266 AZN) məbləğində hissəsini Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının notları (tədavül müddəti 90 gündən az olan) təşkil edir.

1 Giriş

Hazırkı maliyyə hesabatları 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üçün Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq “Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC (“Bank”) üçün hazırlanmışdır.

Bank Azərbaycan Respublikasında təsis olunub və bu ölkədə fəaliyyət göstərir. Yapı Kredi Bank Azərbaycan məhdud məsuliyyətli qapalı səhmdar cəmiyyətdir və Azərbaycanın normativ-hüquqi aktlarına uyğun olaraq qurulmuşdur.

Əsas fəaliyyət. Bankın əsas fəaliyyəti Azərbaycan Respublikasında kommersiya və pərakəndə bank əməliyyatlarının həyata keçirilməsidir. Bank, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (“ARMB”) 11 yanvar 2000-ci ildə verdiyi 243 qeydiyyat nömrəli tam bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. Bank, Azərbaycan Respublikasının 29 dekabr 2006-cı il tarixli “Əmanətlərin sığortalanması haqqında” Qanununda nəzərdə tutulan əmanətlərin sığortalanması üzrə dövlət proqramında iştirak edir. Milli valyutada 100 AZN-dək yerləşdirilən illik faiz dərəcəsi 12%, habelə xarici valyutada 100 AZN ekvivalentində yerləşdirilən illik faiz dərəcəsi 2.5% təşkil edən əmanətlər üç il müddətində Əmanətlərin Sığortalanması Fondu tərəfindən tam sığortalanır.

Bankın hüquqi və faktiki ünvanı. Bankın hüquqi və faktiki ünvanı aşağıdakı kimidir: Azərbaycan Respublikası, Bakı, AZ1078, Cəlil Məmmədquluzadə küçəsi, 73G.

Bankın Azərbaycan Respublikasında 8 filialı (2021: 8 filial) və 1 müştəri xidmətləri şöbəsi (2021: 1 müştəri xidmətləri şöbəsi) fəaliyyət göstərir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın 254 nəfər işçisi var (31 dekabr 2021: 249 nəfər).

31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Bankın səhmdar strukturunda səhmdarların payları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Səhmdarlar	%
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	99.8
YK Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	0.1
YK Lease A.Ş.	0.1
Cəmi	100.0

Türkiyədə təsis edilmiş “Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.” (“YKB”) Bankın birbaşa baş müəssisəsidir. YKB-nin səhmləri 1987-ci ildən etibarən İstanbul Fond Birjasında (“İFB”) ticarət edilir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə YKB-nin səhmlərinin 32.03%-i (2021: 32.03%) birjalarda açıq şəkildə ticarət edilir.

Qalan 67.97% səhmin 40.95%-i “Koç Qrup”a daxil olan “Koç Finansal Hizmetler A.Ş.”-yə (“KFS”), 27.02%-i isə “Koç Holding A.Ş.”-yə məxsusdur.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə səhmdarlardan heç biri ayrı-ayrılıqda Banka nəzarət etməmişdir.

2 Bankın əməliyyat mühiti

Azərbaycan iqtisadiyyatında inkişaf etməkdə olan bazarlara xas müəyyən xüsusiyyətlər müşahidə edilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının mövcud və gələcək artımı və dayanıqlığı hökumətin həyata keçirdiyi fiskal və monetar tədbirlərin effektivliyindən, eləcə də xam neftin və təbii qazın qiymətlərindən və Azərbaycan manatının sabitliyindən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır.

2021-ci ildə iqtisadi fəallığın bərpası qeyri-enerji sektorlarının yüksək aktivliyi sayəsində 2022-ci ildə də davam etmişdir. 2022-ci ilin birinci yarısında real ÜDM-nin həcmi 6,2%, il ərzində isə 4,2% artmışdır. Enerji sektoru təbii qaz hasilatının genişlənməsi hesabına 0,2% artmış, xam neft hasilatı isə azalmışdır. Ənənəvi xidmətlərin bərpası və COVID-19 ilə əlaqədar məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması ilə qeyri-enerji sektorunda yüksək artım (9.6%) baş vermişdir.

2022-ci il dünyanın tədricən pandemiya dan çıxdığı dövrdə geosiyasi gərginliyin yüksəlməsi, dünya birjalarında əmtəə qiymətlərinin və ticarət tərəfdaşı ölkələrində inflyasiyanın artımı, global dəyər zəncirindəki problemlərin qalması və bu proseslərin global iqtisadiyyata təsirləri ilə xarakterizə olunur. Qlobal tələbin təklifdən daha yüksək tempə bərpası, dünya birja əmtəələrinin qiymətlərinin və ticarət tərəfdaşı ölkələrində inflyasiyanın kəskin dəyişkənliyi, eləcə də təchizat-logistika xərclərinin yüksəlməsi ölkə daxilində inflyasiyaya təsir etmişdir.

2 Bankın əməliyyat mühiti (davamı)

2022-ci ilin iyul ayına qədər inflyasiya 13.7% təşkil etmiş və yüksək idxal qiymətləri səbəbindən genişmiqyaslı olmuşdur. 2022-ci ilin dekabr ayında illik inflyasiya 14,4% təşkil etmişdir. Yüksələn inflyasiya ilə mübarizə məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının (ARMB) qərarı ilə 2022-ci ilin birinci yarısında uçot dərəcəsi 50 faiz bəndi artırılaraq, ümumilikdə 7.75%-ə qaldırılmışdır. Yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 2022-ci ilin sonuna 8.25%-ə çatdırılmışdır.

Azərbaycan hökumətinin apardığı uyğun siyasət nəticəsində Azərbaycan manatının (AZN) xarici valyutalara qarşı məzənnəsi 2022-ci il ərzində sabit saxlanılmışdır.

2022-ci ilin avqust ayında “Moody's” beynəlxalq reyting agentliyi Azərbaycan hökumətinin borc üzrə uzunmüddətli reytingini Ba2-dən Ba1-ə yüksəldib və proqnozu müsbətdən sabitə doğru dəyişib. Reytingdəki müsbət dəyişikliklər son illərdə Dövlətin həyata keçirdiyi siyasətin səmərəliliyinin artırılması, fiskal idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və gələcək şokları absorbsiya etmək potensialının artması ilə əlaqədardır.

2022-ci ildə bank sistemində kreditləşmə fəaliyyəti 18% artmışdır və nəticədə bank sektoru dayanıqlılığını qoruyub saxlamışdır. Fiziki şəxslərə verilmiş istehlak və ipoteka kreditləri 26%, bankların depozit portfeli isə 25% artmışdır.

Siyasi və iqtisadi vəziyyətin mövcud təsirlərini proqnozlaşdırmaq çətinidir, lakin bunun Azərbaycan iqtisadiyyatına təsiri daha çox ola bilər və bu da dövlət maliyyəsinin pisləşməsinə, maliyyə bazarlarının qeyri-sabitliyinə, kapital bazarlarında qeyri-likvidliyə, inflyasiyanın artmasına və milli valyutanın əsas xarici valyutalara nisbətə dəyərdən düşməsinə gətirib çıxara bilər.

Bankın rəhbərliyi mövcud iqtisadi mühitdə baş verən prosesləri müşahidə edir və Bankın yaxın gələcəkdə fəaliyyətinin dayanıqlılığını və inkişafını təmin etmək üçün qabaqlayıcı tədbirlər görür.

Rəhbərlik, həmçinin Bankın fəaliyyətinin dayanıqlılığını təmin etmək, öz müştərilərinə və işçilərinə dəstək olmaq üçün bütün zəruri tədbirlər görür:

- 2022-ci ildə Bank müştərilərə təsir edən prosesləri yenidən nəzərdən keçirmiş və bu proseslərin optimallaşdırılması istiqamətində mühüm addımlar atmışdır;
- Bank, müştərilərin elektron bankçılıq sistemindən istifadəsini artırmağa və bu kanal vasitəsilə təklif olunan məhsul/xidmətləri optimallaşdırmağa davam etmişdir;
- Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində Bankın ümumi kredit portfeli 33%, biznes kreditləri isə 44% artmışdır;
- Bankın ümumi depozit portfeli 28%, o cümlədən müddətli depozitlər 69%, tələbli depozitlər isə 24% artmışdır.

Növbəti illərdə də Bank səmərəlilik və rəqəmsallaşma istiqamətində addımlar ataraq inkişafını davam etdirəcək.

3 Əsas uçot siyasəti

Maliyyə hesabatlarının tərtibatının əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları maliyyə alətlərini ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanımaqla, eləcə də maliyyə alətlərini ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərərə aid olunan (“FVTPL”) və ədalətli dəyərinin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid olunan kateqoriyalarda yenidən qiymətləndirməklə, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına (“BMHS”) uyğun olaraq ilkin dəyər metoduna əsasən hazırlanmışdır. Hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasəti aşağıda göstərilir. Həmin uçot siyasəti başqa cür göstərilmədiyi hallarda, təqdim edilən bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir (Qeyd 5).

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktiv satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürərkən ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq fəal bazarda alınıb satıla bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında davamlı olaraq məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmdə həyata keçirildiyi bazardır. Fəal bazarda alınıb satılan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına hasili nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılınması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqelərin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Əməliyyatın qiyməti haqqında bazar məlumatı olmayan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, həmçinin bazar şərtləri ilə həyata keçirilən analogi əməliyyatlar haqqında məlumatlara və ya investisiya olunan müəssisələrin cari dəyərində əsaslanan modellərdən istifadə edilir. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstəriləndiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyən) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr aiddir, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edilə bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr aiddir (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanmır (yəni, qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmdə müşahidə oluna bilməyən ilkin məlumatlar tələb edilir). Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr hesabat dövrünün sonunda baş vermiş hesab edilir.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə alətinin alışı, buraxılması və ya satışı ilə əlaqədardır. Əlavə xərc əməliyyat həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya olunmuş dəyər əsas məbləğ üzrə ödənişlərin çıxılmasından və hesablanmış faizlərin əlavə edilməsindən, maliyyə aktivləri üçün isə gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyatın çıxılmasından sonra maliyyə alətinin ilkin tanınma zamanı qeydə alınan dəyəridir. Hesablanmış faizlərə ilkin tanınma zamanı təxirə salınmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə ödənilməli məbləğ üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (o cümlədən təqdim olunma zamanı təxirə salınmış komissiyalar, əgər varsa) ayrıca göstərilir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərində əks olunur.

Effektiv faiz metodu maliyyə alətinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi gələcək pul ödənişləri və ya daxilolmalarını (kreditlər üzrə gələcək zərərlər istisna olmaqla) maliyyə alətinin fəaliyyət müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə alətinin ümumi balans dəyərində diskontlaşdırılan dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aləti üçün nəzərdə tutulan dəyişən faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyən digər dəyişən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişən faizli alətlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Belə mükafatlar və ya diskontlar maliyyə alətinin gözlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. FVTPL kateqoriyasında ölçülən maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır. Bütün digər maliyyə alətləri əməliyyat xərcləri də daxil olmaqla, ilkin olaraq ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınma zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə təsdiqlənir. İlkin tanınma zamanı gəlir və ya zərər yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda qeydə alınır. Əməliyyat qiyməti eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər müşahidə oluna bilən cari bazar əməliyyatları və ya əsas məlumat kimi yalnız müşahidə edilə bilən bazarların məlumatlarını istifadə edən qiymətləndirmə modeli ilə təsdiqlənir. İlkin tanınmadan sonra amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və ədalətli dəyərin dəyişməsi sair məcmu gəlirə aid edilən (“FVOCI”) borc alətlərinə investisiyalar üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat tanınır və bu da aktivin ilkin tanınmasından dərhal sonra zərərin tanınması ilə nəticələnir.

Qanunvericilik və ya ümumi qəbul edilmiş bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində təchiz olunması nəzərdə tutulan maliyyə aktivlərinin bütün digər alış və satışları (“standart şərtlər” əsasında alış və satışlar), Bankın maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar Bankın həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduğu halda tanınır.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: qiymətləndirmə kateqoriyaları. Bank maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalarda təsnifləşdirir: FVTPL, FVOCI və AC. Borc maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə ölçülməsi: (i) müvafiq aktivlər portfelinin idarə olunması üçün Bankın biznes modelindən və (ii) aktiv üzrə pul axınlarının xüsusiyyətlərindən asılıdır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: biznes model. Biznes model Bankın pul axınları əldə etməsi məqsədilə portfelin idarə edilməsi üçün istifadə etdiyi metodu əks etdirir və Bankın məqsədinin: (i) aktivlərdən yalnız müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi üçün aktivin saxlanması") və ya (ii) müqavilədə nəzərdə tutulan və aktivlərin satışından yaranan pul axınlarının əldə edilməsi ("müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanması") olub-olmadığını müəyyən edir. (i) və (ii) bəndlər tətbiq edilmədikdə, maliyyə aktivləri "digər" biznes modellərə aid edilir və FVTPL kateqoriyasında ölçülür.

Biznes model qiymətləndirmə tarixində mövcud olan portfel üzrə müəyyən edilmiş məqsədlərə nail olmaq üçün Bankın həyata keçirməyi planlaşdırdığı fəaliyyətə dair bütün müvafiq sübutlar əsasında aktivlər qrupu (portfel səviyyəsində) üçün müəyyən edilir. Biznes modelin müəyyən edilməsi zamanı Bankın nəzərə aldığı amillərə portfelin məqsədi və tərkibi, müvafiq aktivlər üzrə pul axınlarının əldə edilməsi ilə bağlı keçmiş təcrübə, risklərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üzrə yanaşmalar və aktivlər üzrə gəlirliliyin qiymətləndirilməsi üsulları daxildir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün biznes modellərin müəyyən edilməsi zamanı istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 4-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin təsnifləşdirilməsi və sonrakı dövrdə qiymətləndirilməsi: pul axınlarının xüsusiyyətləri. Biznes model müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və ya müqavilə üzrə pul axınlarının əldə edilməsi və maliyyə aktivlərinin satılması üçün aktivlərin saxlanılmasını nəzərdə tutduqda, Bank pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarət olub-olmadığını qiymətləndirir (SPPI təhlili).

Müqavilə şərtləri əsas kredit sazişinin şərtlərinə uyğun olmayan riskə və ya dəyişkənliyə məruz qalmanı nəzərdə tutduqda, müvafiq maliyyə aktivləri FVTPL kateqoriyasında təsnifləşdirilir və qiymətləndirilir. SPPI təhlili aktivin ilkin tanınması zamanı həyata keçirilir və sonradan yenidən qiymətləndirilmir. Bankın öz maliyyə aktivləri üçün SPPI təhlili həyata keçirdiyi zaman istifadə etdiyi əsas mülahizələr Qeyd 4-də göstərilir.

Maliyyə aktivlərinin yenidən təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə biznes model tam dəyişdirildikdə, bütün maliyyə alətləri yenidən təsnifləşdirilir. Aktivlərin yenidən təsnifləşdirilməsi perspektiv qaydada - biznes modeldəki dəyişiklikdən sonrakı ilk hesabat dövrünün əvvəlindən tətbiq edilir. Bank cari və müqayisəli dövr ərzində öz biznes modelini dəyişdirməmiş və maliyyə aktivlərini yenidən təsnifləşdirməmişdir.

Maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi: gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat. Bank amortizasiya olunmuş dəyərlə və FVOCI kateqoriyasında ölçülmüş borc alətləri, eləcə də kredit öhdəlikləri və maliyyə zamanəti müqavilələrindən yaranan risklər üzrə gözlənilən kredit zərərlərini (GKZ) proqnozlar əsasında qiymətləndirir. Bank hər bir hesabat tarixində gözlənilən kredit zərərlərini qiymətləndirir və kredit zərərləri üzrə ehtiyatı tanıyır. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi aşağıdakıları özündə əks etdirir: (i) bir sıra mümkün nəticələrin qiymətləndirilməsi yolu ilə müəyyən edilmiş obyektiv və ehtimal ilə ölçülmüş məbləğ, (ii) pulun zaman dəyəri və (iii) hesabat tarixində keçmiş hadisələr, cari şərtlər və proqnozlaşdırılan gələcək iqtisadi vəziyyət haqqında artıq xərc çəkmədən və ya çalışmadan əldə edilə bilən əsaslandırılmış və təsdiqlənmiş məlumat.

Amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc alətləri GKZ üzrə ehtiyat çıxılmaqla, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilir. Kredit öhdəlikləri və maliyyə zamanətləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda öhdəliyin tərkibində ayrıca ehtiyat tanınır. FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətlərinin amortizasiya olunmuş dəyərində dəyişikliklər gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat çıxılmaqla mənfəət və ya zərərdə tanınır. Balans dəyərindəki digər dəyişikliklər sair məcmu gəlirlərdə FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirilən borc alətləri üzrə "zərər çıxılmaqla gəlir" kimi tanınır. Hesabat tarixinə Bankın bütün borc alətləri amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür.

Bank maliyyə aktivlərinin ilkin tanınmasından etibarən kredit keyfiyyətindəki dəyişikliklərə əsaslanaraq üç mərhələli dəyərsizləşmə modeli tətbiq edir. İlkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilir. 1-ci Mərhələdə maliyyə aktivləri üzrə gözlənilən kredit zərərləri növbəti 12 ay ərzində və ya müqavilədə nəzərdə tutulan ödəniş tarixinə qədər (12 ay bitənə qədər) baş verə bilən defolt hadisələri nəticəsində yaranmış bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri ("12 aylıq gözlənilən kredit zərəri") məbləğində qiymətləndirilir. Bank ilkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın ("SICR") baş verdiyini müəyyən edərsə, aktiv 2-ci Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə gözlənilən kredit zərərləri bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında, yəni müqavilədə göstərilən ödəmə tarixinə qədər, lakin gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişləri nəzərə almaqla ("bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri") qiymətləndirilir. Kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artımın baş verməsinin Bank tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 23-də təqdim edilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Bank maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsinə müəyyən edərsə aktiv 3-cü Mərhələyə köçürülür və həmin aktiv üzrə gözlənilən kredit zərərləri bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri kimi qiymətləndirilir. Dəyərsizləşmiş aktivlərin və defolt hadisəsinin Bank tərəfindən müəyyən edilməsi qaydası Qeyd 23-də izah edilir.

Kredit və istifadə olunmamış kredit xəttindən ibarət olan kredit kartları kimi müəyyən maliyyə alətləri üzrə istisna olaraq kredit zərərləri Bankın kredit riskinə məruz qaldığı müddət, yəni belə kredit zərərlərinin kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri vasitəsilə azaldılmasına qədər olan dövr ərzində (bu dövr kredit müqaviləsinin maksimum müddətindən artıq olsa belə) qiymətləndirilir. Bu, kreditin ödənilməsinin tələb edilməsi və istifadə olunmamış kredit xəttinin ləğv edilməsinə görə kredit zərərinə məruz qalan məbləğin müqavilədə nəzərdə tutulan bildiriş müddəti ilə məhdudlaşmaması ilə əlaqədardır.

Maliyyə aktivlərinin silinməsi. Maliyyə aktivlərini bərpa etmək üçün Bankın bütün praktiki imkanları tükəndikdə və Bank belə aktivlərin bərpasına dair gözləntilərin əsaslandırılmadığı qənaətinə gəldikdə, maliyyə aktivləri tam və ya qismən silinir. Aktivlərin silinməsi tanınmanın dayandırılmasını əks etdirir. Bank müqaviləyə əsasən ödənilməli məbləğləri bərpa etməyə cəhd etdikdə, lakin həmin məbləğlərin bərpası ilə bağlı əsaslandırılmış gözləntiləri olmadıqda, barəsində hələ də məcburi bərpa tədbirləri görülməli maliyyə aktivlərini silə bilər.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Bank aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Bank maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfə ötürdükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda. Qarşı tərəf satışa məhdudiyyətlər qoymadan aktiv tam olaraq əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq imkanına malik olmadıqda nəzarəti özündə saxlayır.

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası. Bank bəzən maliyyə aktivləri üzrə müqavilə şərtlərinə yenidən baxır və ya onları dəyişdirir. Bu zaman Bank aşağıdakı amilləri nəzərə alaraq, müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyasının əhəmiyyətli olduğunu qiymətləndirir: aktivin risk profilinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən hər hansı yeni müqavilə şərtləri (məsələn, mənfəətdə pay və ya kapital üzrə gəlirlilik), faiz dərəcəsidəki əhəmiyyətli dəyişikliklər, valyutada dəyişikliklər, aktivlə bağlı kredit riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərən yeni və ya əlavə kredit təminatının yaranması və ya borcalanın maliyyə çətinliyi olduqda kreditin müddətinin əhəmiyyətli dərəcədə artırılması.

Yeni şərtlər əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə əvvəlki aktiv üzrə pul axınlarını əldə etmək hüququ başa çatdığına görə Bank əvvəlki maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır və yeni aktiv ədalətli dəyərlə tanıyır. Müqavilə şərtlərinə yenidən baxılması tarixi növbəti dəyərsizləşmənin hesablanması, o cümlədən kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması faktının müəyyən edilməsi üçün ilkin tanınma tarixi hesab edilir. Bundan əlavə, Bank yeni kreditin və ya borc alətinin SPPI meyarına uyğunluğunu qiymətləndirir. Tanınması dayandırılmış ilkin aktivin balans dəyəri ilə əhəmiyyətli dərəcədə modifikasiya edilmiş yeni aktivin ədalətli dəyəri arasındakı hər hansı fərq (fərqin mahiyyəti səhmdarlarla həyata keçirilən kapital əməliyyatına aid edilmədiyi təqdirdə) mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Müqavilə şərtlərinə qarşı tərəfin maliyyə çətinlikləri və əvvəlcədən razılaşdırılmış ödənişləri həyata keçirə bilməməsi səbəbindən yenidən baxılarsa, Bank aktiv üzrə risklərin və faydaların müqavilə şərtlərinin dəyişdirilməsi nəticəsində əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndiyini müəyyən etmək üçün aktivlər üzrə ilkin və düzəliş edilmiş gözlənilən pul axınlarını müqayisə edir. Risklər və faydalar dəyişmədikdə, modifikasiya edilmiş aktiv ilkin aktivdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənmir və bu modifikasiya tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. Bank modifikasiya edilmiş müqavilə üzrə pul axınlarını ilkin effektiv faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırmaqla, ümumi balans dəyərini yenidən hesablayır və modifikasiya nəticəsində yaranan gəlir və ya zərəri mənfəət və ya zərərdə tanıyır.

Maliyyə öhdəliklərinin qiymətləndirmə kateqoriyaları. Maliyyə öhdəlikləri aşağıdakılar istisna olmaqla, sonradan amortizasiya olunmuş dəyərlə təsnifləşdirilir: (i) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilən maliyyə öhdəlikləri: bu təsnifat törəmə maliyyə alətləri, ticarət üçün saxlanılan maliyyə öhdəlikləri (məsələn, qiymətli kağızlar üzrə qısamüddətli mövqelər), bizneslərin birləşməsi zamanı alıcı tərəfindən tanınan şərti ödənişlər və ilkin tanınma zamanı belə öhdəliklər kimi müəyyən edilən digər maliyyə öhdəliklərinə tətbiq edilir və; (ii) maliyyə zamanəti müqavilələri və kredit öhdəlikləri. Hesabat tarixinə Bankın bütün maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması. Maliyyə öhdəliyinin tanınması öhdəlik icra edildiyi halda dayandırılır (yeni, müqavilədə göstərilən öhdəlik yerinə yetirildikdə, ləğv edildikdə və ya icra müddəti başa çatdıqda).

Bank ilə onun əvvəlki kreditorları arasında şərtləri əhəmiyyətli dərəcədə fərqli olan borc alətlərinin mübadiləsi, eləcə də mövcud maliyyə öhdəliklərinin şərtlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişdirilməsi ilkin maliyyə öhdəliyinin icrası və yeni maliyyə öhdəliyinin tanınması kimi uçota alınır. Şərtlər o halda əhəmiyyətli dərəcədə dəyişmiş hesab olunur ki, alınmış və ilkin effektiv faiz metodu ilə dikontlaşdırılmış bütün ödənilmiş komissiyalar daxil olmaqla, yeni şərtlərə əsasən pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyəri ilkin maliyyə öhdəliyi üzrə qalan pul axınlarının diskontlaşdırılmış cari dəyərindən ən azı 10% fərqlənsin. Bundan əlavə, alətin ifadə edildiyi valyuta, faiz dərəcəsinin növündə dəyişikliklər, alətin konvertasiyası ilə bağlı yeni şərtlər və kredit üzrə xüsusi şərtlərdə dəyişikliklər kimi digər keyfiyyət amilləri nəzərə alınır. Borc alətlərinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınarsa, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin icrası üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Borc alətinin mübadiləsi və ya şərtlərinin dəyişdirilməsi öhdəliyin icrası kimi nəzərə alınmadıqda, bütün xərclər və ya ödənilmiş komissiyalar öhdəliyin balans dəyərinə düzəliş kimi əks etdirilir və modifikasiya edilmiş öhdəliyin qalan müddəti ərzində amortizasiya edilir.

Öhdəliklərin icrası ilə nəticələnməyən dəyişikliklər əvvəlki tarixlə məcmu amortizasiyanın hesablanması metodu ilə təxmini göstəricinin dəyişməsi kimi uçota alınır və bu zaman gəlir və ya zərər balans dəyərindəki fərqin iqtisadi mahiyyəti səhmdar ilə kapital əməliyyatlarına aid edilmədiyi təqdirdə, mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrilə bilən və dəyərin cüzi dəyişməsi kimi riskə məruz qalan qısamüddətli qoyuluşlardır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə nağd pul, məcburi ehtiyatlar istisna olmaqla, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankından alınacaq vəsaitlər, müxbir hesablar üzrə məhdudiyyət qoyulmamış vəsaitlər, eləcə də overnight depozitlər və ilkin ödəniş müddəti üç aydan az olan depozitlər daxildir. Verilmə tarixində istifadəsi üç aydan çox müddətə məhdudiyyət qoyulmuş vəsaitlər maliyyə vəziyyəti və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlarda pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakı səbəblərə görə amortizasiya olunmuş dəyərle qeydə alınır: (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanılır və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərindən ibarətdir, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmir. Mərkəzi Bankın tədavül müddəti 90 gündən az olan notları pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin tərkibində göstərilir.

Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlar. Mərkəzi Bankdakı məcburi ehtiyatlar amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır və Bankın gündəlik əməliyyatlarının maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmayan faizsiz məcburi ehtiyat depozitlərini əks etdirir və bu səbəbdən pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatın tərtib edilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə aid edilmir.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər Bank tərəfindən kontragent banklara avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (i) müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda və həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə, və (ii) FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır.

Borc qiymətli kağızlarına investisiyalar. Biznes modelə və pul axınlarının xüsusiyyətinə əsasən Bank borc qiymətli kağızlarını AC, FVOCI və ya FVTPL kateqoriyaları üzrə təsnifləşdirir. Borc qiymətli kağızları müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və uçot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq üçün FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınır.

Borc qiymətli kağızlar müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək və satmaq üçün saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilmədikdə FVOCI kateqoriyasında uçota alınır. Bu aktivlər üzrə faiz gəlirləri effektiv faiz dərəcəsi metodu ilə hesablanır və mənfəət və ya zərərdə tanınır. Gözlənilən kredit zərərləri modelinə əsasən müəyyən edilmiş dəyərsizləşmə ehtiyatı il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Balans dəyərindəki bütün digər dəyişikliklər sair məcmu gəlirdə qeydə alınır. Borc qiymətli kağızların tanınması dayandırıldıqda əvvəl sair məcmu gəlirdə tanınan məcmu gəlir və ya zərər sair məcmu gəlirdən mənfəət və zərərə yenidən təsnifləşdirilir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Borc qiymətli kağızlara investisiyalar amortizasiya olunmuş dəyərlə qiymətləndirilən və ya FVOCI kateqoriyasına aid olunan maliyyə aktivləri üzrə tanınma meyarlarına cavab vermədikdə, FVTPL kateqoriyasında uçota alınır. Bank, həmçinin ilkin tanınma zamanı yenidən təsnifləşdirmə hüququ olmadan öz mülahizəsinə əsasən borc qiymətli kağızlara investisiyaları FVTPL kateqoriyasına təsnifləşdirə bilər (əgər bu, fərqli uçot metodları ilə tanınan və ya qiymətləndirilən maliyyə aktivləri və öhdəlikləri arasında uçot uyğunsuzluğunu əhəmiyyətli dərəcədə azaldarsa). Hesabat tarixinə Bankın bütün borc qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür.

Səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar. Emitentin perspektivindən iştirak payı anlayışına cavab verən maliyyə aktivləri, yəni müqavilə üzrə pulun ödənilməsi öhdəliyini nəzərdə tutmayan və emitentin xalis aktivlərində qalıq payını təsdiqləyən alətlər Bank tərəfindən səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar hesab edilir. Səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar Bankın ilkin tanınma zamanı dəyişdirilməmək şərtlə səhm investisiyasını FVOCI kateqoriyasına təsnifləşdirməsi istisna olmaqla, FVTPL kateqoriyasında qiymətləndirilir. Bankın siyasəti kapitalla investisiyaları yalnız investisiya gəlirləri yaratmaq üçün deyil, strateji məqsədlər üçün saxlanıldıqda FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirməkdir. FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirmə zamanı ədalətli dəyərin dəyişməsi üzrə gəlir və zərər sair məcmu gəlirlərdə tanınır və sonra, o cümlədən silinmə zamanı mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilmir. Dəyərsizləşmə zərəri və onun qaytarılması ədalətli dəyərdəki digər dəyişikliklərdən ayrıca qiymətləndirilmir. Bankın dividend ödənişlərini almaq hüququ müəyyən edildikdə, dividendlər belə ödənişlərin investisiya üzrə gəlirləri deyil, investisiyanın qaytarılmasını nəzərdə tutduğu hallar istisna olmaqla, mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Müştərilərə verilmiş kreditlər. Müştərilərə verilmiş kreditlər müştərinin kreditini almaq və ya müştəriyə kredit vermək məqsədilə Bank tərəfindən müştərilərə avans şəklində nağd pul verildiyi zaman uçota alınır. Biznes model və pul axınlarının xüsusiyyətini nəzərə alaraq, Bank müştərilərə verilmiş kreditləri və avansları aşağıdakı kateqoriyalardan birinə təsnifləşdirir: (i) AC: kreditlər müqavilə üzrə pul axınlarını əldə etmək məqsədilə saxlanıldıqda, həmin pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişlərini əks etdirdikdə və könüllü olaraq FVTPL kateqoriyasına aid edilmədikdə və (ii) FVTPL: kreditlər SPPI, AC və ya FVOCI kateqoriyasında qiymətləndirmə meyarlarına uyğun olmadıqda FVTPL kateqoriyasında ölçülür.

Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyatlar gözlənilən kredit zərərləri üzrə proqnoz modellərə əsasən müəyyən edilir. Gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsində istifadə edilən ilkin məlumatlar, fərziyyələr və hesablama üsulları haqqında məlumat, eləcə də proqnozlaşdırılan məlumatların Bank tərəfindən GKZ modellərinə daxil edilməsi qaydası Qeyd 23-də göstərilir.

Yenidən mülkiyyətə keçmiş girovlar. Yenidən mülkiyyətə keçmiş girovlar vaxtı keçmiş kreditlərlə bağlı Bank tərəfindən əldə edilmiş maliyyə və qeyri-maliyyə aktivlərindən ibarətdir. Bu aktivlər əldə edildiyi zaman ilkin olaraq ədalətli dəyərdə tanınır və aktivlərin növündən və Bankın həmin aktivləri istifadə etmək niyyətindən asılı olaraq əmlak və avadanlıqlar, digər maliyyə aktivləri, investisiya mülkiyyəti və sair aktivlərin tərkibində mal-material ehtiyatlarına daxil edilir. Yenidən mülkiyyətə keçmiş girovlar balans dəyəri və ya satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərin ən aşağı olanı ilə ölçülür. Aktivin balans dəyərinin dəyərsizləşməsinə əks etdirən hər hansı hadisə və ya şəraitdə dəyişiklik baş verərsə, Bank ədalətli dəyərdən satış xərclərini çıxmaqla, ilkin və ya sonrakı silinmə üzrə dəyərsizləşmə zərərini tanıyır.

Kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər. Bank kreditlərin verilməsi üçün öhdəliklər götürür. Belə öhdəliklər geri çağırılmayan öhdəliklər və ya geri çağırılması yalnız əhəmiyyətli dərəcədə mənfəi dəyişikliklərə cavab olaraq mümkün olan öhdəliklərdir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq adətən alınan ödəniş məbləği ilə təsdiqlənən ədalətli dəyərlə tanınır. Bu məbləğ Bank tərəfindən müəyyən kredit müqaviləsinin bağlanacağı və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun istifadəsini planlaşdırmayacağı ehtimal olunan hallar istisna olmaqla, öhdəliyin müddəti ərzində düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir; kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər üzrə komissiya gəlirləri gələcək dövrlərin gəlirləri kimi uçota alınır və ilkin tanınma zamanı kreditin balans dəyərinə daxil edilir. Hər bir hesabat dövrünün sonunda öhdəliklər aşağıdakı qaydada qiymətləndirilir: (i) ilkin tanınma zamanı amortizasiya olunmamış qalıq məbləğində və (ii) GKZ modeli əsasında müəyyən edilmiş zərər üzrə ehtiyatın məbləğində. Öhdəlik bazar faiz dərəcəsiəndən aşağı faizlə kreditin verilməsini nəzərdə tutmadıqda, öhdəlik bu iki məbləğdən daha yüksək olanı ilə qiymətləndirilir. Kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklərin balans dəyəri öhdəliklərə aid edilir. Kredit və istifadə edilməmiş kredit öhdəliyindən ibarət olan müqavilələrdə Bank istifadə edilməmiş kredit komponenti və kredit komponenti üzrə GKZ-ni ayrıca müəyyən edə bilmədikdə, istifadə edilməmiş kredit üzrə GKZ kredit zərərləri üzrə ehtiyat ilə birlikdə tanınır. Verilmiş kredit və istifadə edilməmiş kredit öhdəliyi üzrə məcmu GKZ kreditin ümumi balansı dəyərindən artıq olduqda, artıq olan hissə öhdəlik kimi tanınır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Maliyyə zəmanətləri. Maliyyə zəmanətləri müəyyən debitorun borc aləti üzrə ilkin və ya dəyişdirilmiş şərtlərə əsasən ödənişləri vaxtında həyata keçirə bilmədiyi halda zəmanət sahibinə dəymiş zərərin əvəzinin ödənilməsinə Bankda tələb edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq “sair öhdəliklərdə” adətən alınan komissiya məbləğinə bərabər olan ədalətli dəyərle tanınır. Bu məbləğ zəmanətin müddəti ərzində düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir. Hər bir hesabat dövrünün sonunda zəmanətlər aşağıdakı məbləğlərdən daha yüksək olanı ilə qiymətləndirilir: (i) zəmanət üzrə zərər məbləği üçün gözlənilən zərər modeli ilə müəyyən edilən ehtiyat və (ii) ilkin tanınma zamanı amortizasiya olunmamış məbləğin qalığı. Bundan əlavə, maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda aktiv kimi tanınan alınacaq komissiyalar üçün gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtiyat tanınır.

Vergilər. Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Lakin, həmin və ya başqa dövrdə sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan əməliyyatlara aid olan vergilər sair məcmu gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır.

Cari vergilər cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar ödəniləcək və ya vergi orqanlarından geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxmini göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və sair əməliyyat xərcləri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qudvilin və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərəre təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Bankın fəaliyyəti ilə bağlı ƏDV, əmlak vergisi, ödəmə mənbəyində tutulan vergi və sair müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Əmlak və avadanlıqlar. Əmlak və avadanlıqlar gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış amortizasiyanı və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərinə çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanınma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, digər əməliyyat xərclərinə daxil edilir.

İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri Bankın fəaliyyəti ilə bağlı müəyyən ehtiyaclar və üstünlüklərə uyğunlaşdırılmaq məqsədilə Bank tərəfindən icarəyə götürülmüş əmlakda edilmiş dəyişiklikləri əks etdirir. Bank tərəfindən əmlakın nəzərdə tutulan istifadəsi üçün aparılmış əsaslı təmir işləri uçot məqsədləri üçün Bankın öz aktivləri kimi qiymətləndirilir.

Rəhbərlik hər bir hesabat dövrünün sonunda əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcudluğunu qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa edilə bilən dəyəri təxmin edir. Aktivin bərpa edilə bilən dəyəri onun satış üzrə məsrəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa edilə bilən dəyərinə qədər azaldılır və dəyərsizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır. Aktivin istifadə dəyərini və ya satış üzrə məsrəflər çıxılmaqla ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illərdə tanınmış dəyərsizləşmə zərəri bərpa edilir.

Aktivlərin silinməsindən yaranan mənfəət və ya zərər gəlirin məbləği ilə balans dəyəri arasındakı fərq kimi müəyyən edilir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Amortizasiya. Aktiv istifadəyə hazır olduğu andan bu aktiv üzrə amortizasiya hesablanmağa başlayır. Amortizasiya aktivlərin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<i>İllər</i>
İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	4 - 15
Mebel və digər avadanlıqlar	4 - 5
Kompüter və ofis avadanlığı	4
Nəqliyyat vasitələri	4

Aktivlərin qalıq dəyəri, faydalı istifadə müddəti və amortizasiya üsulları hər maliyyə ilinin sonunda yenidən nəzərdən keçirilir və lazım olduqda onlara düzəlişlər edilir.

Qeyri-maddi aktivlər. Qeyri-maddi aktivlər proqram təminatından və lisenziyalardan ibarətdir.

Ayrıca alınmış qeyri-maddi aktivlər ilk olaraq maya dəyəri ilə tanınır. İlk tanınmadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla maya dəyəri ilə əks etdirilir. Qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri məhdud və ya qeyri-müəyyən müddətlər kimi müəyyən edilmişdir. Məhdud istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlərə 1-10 illik istifadə müddəti üzrə amortizasiya hesablanır. Bütün qeyri-maddi aktivlər üzrə mümkün dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını müəyyən etmək üçün onlar üzrə dəyərsizləşmə təhlili aparılır.

Bankın icarəyə götürən qisminde çıxış etdiyi icarə müqavilələrinin uçotu. Bank ofis binaları, mənzillər, avtomobillər və ATM-ləri icarəyə götürür. İcarə müqavilələri Bankın icarəyə götürülmüş aktivləri istifadə etdiyi tarixə müvafiq öhdəliklə birlikdə istifadə hüquqlu aktivlər kimi tanınır. Hər bir icarə ödənişi öhdəlik və maliyyə xərcləri arasında bölüşdürülür. Maliyyə xərcləri hər bir dövr üçün öhdəliyin qalığı üzrə sabit olaraq müntəzəm faiz dərəcəsini təmin etmək üçün icarə müddəti ərzində mənfəət və ya zərərə aid edilir. İlk dəfərlə tanınan istifadə hüquqlu aktiv onun faydalı istifadə və ya icarə müddəti ərzində (bu müddətlərdən hansı daha tez başa çatarsa) düz xətt metodu ilə amortizasiya edilir.

İcarə müqaviləsi üzrə yaranan öhdəliklər ilkin olaraq cari dəyərlə qiymətləndirilir. İcarə öhdəliklərinə aşağıdakı icarə ödənişlərinin xalis cari dəyəri daxildir:

- icarə üzrə alınacaq həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, sabit ödənişlər (məhiyyətə sabit ödənişlər daxil olmaqla);
- indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişən icarə ödənişləri;
- son qalıq dəyəri üzrə ödəniləcək zamanət məbləği;
- icarəyə götürənin əsaslandırılmış şəkildə əmin olduğu halda alış seçiminin icra olunacaq qiyməti;
- icarə müddəti ərzində icarəyə götürən icarəni ləğv etmə seçimini gerçəkləşdirsə, icarənin ləğv edilməsinə görə cərimə ödənişləri.

İcarə ödənişləri icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılır. Bu faiz dərəcəsinin müəyyən edilməsi mümkün olmadıqda, icarəyə götürənin borc üzrə artan faiz dərəcəsi istifadə olunur. Borc üzrə artan faiz dərəcəsi oxşar iqtisadi mühitdə eyni şərtlərlə aktivləri əldə etmək üçün icarəyə götürənin zəruri olan vəsaitlərin cəlb edilməsi zamanı ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir.

İstifadə hüquqlu aktivlər aşağıdakılar nəzərə alınmaqla, ilkin dəyərlə qiymətləndirilir:

- icarə öhdəliyinin ilkin qiymətləndirmə məbləği;
- icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlər çıxılmaqla, icarə müqaviləsinin başlanma tarixindən əvvəl aparılmış bütün icarə ödənişləri;
- bütün ilkin birbaşa xərclər;
- bərpa xərcləri.

İcarə müddətini müəyyənləşdirərkən Bankın rəhbərliyi icarə müddətinin uzadılması və ya icarə müqaviləsinə xitam verilməsi seçiminin istifadə edilməməsi üçün iqtisadi stimulyaradan bütün fakt və halları nəzərə alır. İcarə müddətinin (və ya icarə müqaviləsinə xitam verilməsi seçimlərinin icrası müddətindən sonrakı dövrlərin) uzadılması seçimləri yalnız müqavilənin müddətinin uzadılacağına və ya xitam verilməyəcəyinə əsaslı şəkildə əminlik olduqda, icarə müddətinə daxil edilir.

Qiymətləndirməyə təsir edən mühüm hadisə baş verdikdə və ya şəraitdə əhəmiyyətli dəyişiklik olduqda və belə hallar icarəyə götürənin nəzarəti altında olduqda qiymətləndirmə yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər. Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu, Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu ilə təmsil olunan qarşı tərəf kredit təşkilatları və banklar tərəfindən Banka nağd pul və ya sair aktivlər şəklində avans verildiyi zaman qeydə alınır. Qeyri-törəmə maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərle tanınır.

Müştərilər qarşısında öhdəliklər. Müştərilər qarşısında öhdəliklər fiziki şəxslər, dövlət müəssisələri və ya hüquqi şəxslər qarşısındakı qeyri-törəmə maliyyə öhdəliklərini əks etdirir və amortizasiya olunmuş dəyərle tanınır.

Ehtiyatlar. Öhdəliklər və məsrəflər üzrə ehtiyatlara qeyri-müəyyən müddət və ya məbləğə malik olan öhdəliklər daxildir. Bank ehtiyatları keçmiş hadisənin nəticəsi olan cari (hüquqi və ya konstruktiv) öhdəliyə sahib olduqda, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərələri təcəssüm etdirən resursların xaric olmasının tələb olunacağını ehtimal etdikdə və öhdəliyin məbləğini etibarlı qiymətləndirə biləndə tanıyır.

Nizamnamə kapitalı. Adi səhmlər kapital kimi təsnifləşdirilir. Yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa əlaqəli olan kənar xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdakı maddələrin likvidlik ardıcılığı ilə təqdim edilməsi. Bank üçün dəqiq müəyyən edilə bilən əməliyyat dövrü olmadığına görə o, cari və uzunmüddətli aktiv və öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ayrıca göstərmir. Bunun əvəzində aktiv və öhdəliklər likvidlik ardıcılığı ilə təqdim olunur. Maliyyə alətlərinin gözlənilən ödəmə müddətləri üzrə təhlili Qeyd 23-də göstərilir.

Şərti öhdəliklər. Şərti öhdəliklər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onların ödənilməsi üçün ehtiyatların xərclənməsi ehtimalı az olanda, maliyyə hesabatlarında açıqlanır. Şərti aktivlər maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin onlarla bağlı iqtisadi faydaların daxil olması ehtimal edildəndə maliyyə hesabatlarında açıqlanır.

Faiz gəlir və xərclərinin uçotu. Bütün borc alətləri üzrə faiz gəlirləri və xərcləri effektiv faiz metoduna əsasən hesablama metodu ilə qeydə alınır. Bu metoda əsasən, faiz gəlirləri və xərclərinə müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün komissiya və haqlar, sövdələşmə xərcləri, eləcə də bütün digər mükafat və ya güzəştlər daxildir.

Effektiv faiz dərəcəsinə aid olan komissiya haqlarına maliyyə aktivinin yaradılması və ya alınması, yaxud maliyyə öhdəliyinin (məsələn, ödəmə qabiliyyətinin qiymətləndirilməsi, zəmanətlərin və ya girovun dəyərləndirilməsi və qeydə alınması, maliyyə alətinin təqdim edilməsi şərtlərinin razılaşdırılması və əməliyyat sənədlərinin hazırlanması haqları) buraxılması ilə əlaqədar alınmış və ya ödənilmiş komissiya haqları daxildir. Bazar faiz dərəcələri ilə kreditlərin verilməsi üzrə öhdəlik üçün Bank tərəfindən alınmış komissiya haqları, Bankın xüsusi kredit müqaviləsini imzalayacağı ehtimal edildikdə və kreditin verilməsindən sonra qısa müddət ərzində onun realizasiyasını planlaşdırmadıqda effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi hesab edilir. Bank kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəlikləri FVTPL kateqoriyasına aid olunan maliyyə öhdəlikləri kimi təsnifləşdirmir.

Faiz gəlirləri dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (3-cü Mərhələ) istisna olmaqla, maliyyə aktivlərinin ümumi balans dəyərində effektiv faiz dərəcəsinə tətbiq etməklə hesablanır. Belə aktivlər üzrə faiz gəlirini hesablayarkən dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, aktivin amortizasiya olunmuş dəyərində effektiv faiz dərəcəsi tətbiq edilir.

3-cü Mərhələyə təsnifləşdirilmiş maliyyə aktivləri üzrə kredit riski sonradan aktivin dəyərsizləşmədiyi təqdirdə azalarsa və bu azalma obyektiv olaraq aktivin dəyərsizləşmiş kimi müəyyən edilməsindən sonra baş verən hadisə (yəni, aktivin bərpa edilməsi) ilə əlaqələndirilərsə, həmin aktiv 3-cü Mərhələdən yenidən təsnifləşdirilir və faiz gəliri ümumi balans dəyərində effektiv faiz dərəcəsi tətbiq etməklə hesablanır. Aktivin 3-cü Mərhələyə təsnifləşdirilməsinə görə əvvəllər mənfəət və ya zərərdə tanınmayan, lakin aktivin bərpa edilməsindən sonra əldə edilməsi gözlənilən əlavə faiz gəliri dəyərsizləşmənin azalması kimi tanınır.

Haqq və komissiya gəlirləri. Bank haqq və komissiya gəlirlərini müştərilərə göstərdiyi xidmətlərdən əldə edir. Haqlardan əldə edilən gəlir aşağıdakı iki kateqoriyaya bölünə bilər:

- **Müəyyən zaman anında göstərilmiş xidmətlərdən komissiya gəliri**

Haqq və komissiya gəlirləri müştərinin Bank tərəfindən göstərilən xidmətlərin faydasını eyni anda qəbul və istifadə etdiyi müəyyən dövr ərzində düz xətt metodu ilə tanınır. Müəyyən müddətdə göstərilmiş xidmətlərdən komissiya gəliri həmin müddət ərzində hesablanır. Bu haqlara komissiya gəliri daxildir. Kreditlərin verilməsi öhdəlikləri ilə bağlı haqlar (bu kreditlərin istifadə edilməsi ehtimalı yüksək olanda) və kreditlərlə bağlı digər haqlar (hər hansı əlavə xərclərlə birlikdə) gələcək dövrlərə aid edilir və kredit üzrə faktiki faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

3 Əsas uçot siyasəti (davamı)

- Əməliyyat xidmətlərinin göstərilməsindən komissiya gəliri**

Haqq və komissiya gəlirləri Bank öz icra öhdəliyini yerinə yetirdiyi anda, adətən müvafiq əməliyyatı həyata keçirdikdən sonra tanınır. Alınmış və ya alınacaq haqq və komissiya məbləği fərqli icra öhdəlikləri kimi müəyyən edilmiş xidmətlər üzrə əməliyyat qiymətini əks etdirir. Üçüncü tərəf adından hər hansı əməliyyat və ya danışıqlarda iştirak müvafiq əməliyyat başa çatdıqdan sonra tanınır. Müəyyən gəlirlilik göstəriciləri ilə bağlı olan haqlar və ya haqqın komponentləri müvafiq meyarlar yerinə yetirildikdən sonra tanınır.

Xarici valyutaların alqı-satqısı və konvertasiyası. Bank xarici valyutaların alqı-satqısı və mübadiləsi üzrə əməliyyatları kassa və bank hesabları vasitəsilə həyata keçirir. Əməliyyatlar Bank tərəfindən müəyyən edilən və əməliyyat tarixlərində rəsmi məzənnədən fərqli olan məzənnə ilə aparılır. Rəsmi məzənnə ilə Bankın müəyyən etdiyi məzənnə arasındakı fərqlər müəyyən icra öhdəliyi yerinə yetirildiyi anda xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə zərər çıxılmaqla gəlir kimi tanınır.

Xarici valyutanın çevrilməsi. Hazırkı maliyyə hesabatlarındakı məbləğlər Bankın əməliyyat və təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatı ilə (“AZN”) təqdim edilir. Xarici valyutada aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsindən istifadə etməklə funksional valyutada qeydə alınır. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesabat tarixinə qüvvədə olan məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya yenidən çevrilir. Xarici valyutada olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün gəlirlər və zərərlər mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi üzrə xalis gəlir (zərər) satır maddəsi kimi tanınır. Xarici valyuta ilə olan və maya dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ilkin əməliyyatların tarixlərinə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnə ilə çevrilir.

Bank hazırkı maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında 31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə mövcud olan aşağıdakı rəsmi məzənnələrdən istifadə etmişdir:

	2022	2021
1 ABŞ dolları	1.7000 AZN	1.7000 AZN
1 Avro	1.8114 AZN	1.9265 AZN

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr

Bank maliyyə hesabatlarında uçota alınan məbləğlərə və aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində növbəti maliyyə ili ərzində təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraitə uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı rəhbərlik, həmçinin peşəkar ehtimallar və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan təxminlərə aşağıdakılar daxildir:

Fəaliyyətin fasiləsizliyi. Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fəaliyyətin fasiləsizliyi prinsipinə əsasən hazırlamışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Bankın maliyyə vəziyyətini, cari planlarını, gələcək əməliyyatlar üzrə rentabelliği və maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almış, həmçinin son makro-iqtisadi dəyişikliklərin Bankın fəaliyyətinə təsirini təhlil etmişdir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi. GKZ-nin qiymətləndirilməsi müvafiq metodologiya, modellər və ilkin məlumatlardan istifadə etməklə aparılan əhəmiyyətli hesablamadır. GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyasına dair ətraflı məlumat Qeyd 23-də təqdim edilir. Aşağıdakı komponentlər kredit zərərləri üzrə ehtiyata əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir: defolt anlayışı, kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (SICR), defolt ehtimalı (PD), defolta məruz qalan dəyər (EAD), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD), eləcə də makroiqtisadi ssenarilər. Bank gözlənilən kredit zərərləri üzrə ehtimallar və faktiki kredit zərərləri arasındakı fərqlərin azaldılması məqsədilə modelləri və modellər üzrə məlumatları müntəzəm olaraq təhlil edir və təsdiqləyir.

PD təxminlərinin 15% artması və ya azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 193 AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2021: 1,162 AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı. LGD təxminlərinin 15% artması və ya azalması 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ümumi ehtiyatın 221 AZN çox və ya az olmasına (31 dekabr 2021: 1,660 AZN çox və ya az olmasına) gətirib çıxarardı.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Bərpa olunan kreditlər (məs: kredit kartları, overdraftlar) üzrə riskə məruz qalma. Müəyyən kredit mexanizmləri üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin həcmi kredit müqaviləsinin maksimum müddətindən artıq ola bilər. Bu istisna kredit və istifadə olunmamış kredit xəttindən ibarət olan müəyyən bərpa olunan kreditlərə, eləcə də Bankın müqavilə üzrə kreditin ödənilşini tələb etməsi və istifadə olunmamış krediti ləğv etməsi ilə əlaqədar kredit zərərləri üzrə məruz qaldığı riski məhdudlaşdırmadığı hallara tətbiq edilir.

Belə kredit mexanizmləri üçün Bank gözlənilən kredit zərərlərini kredit riskinə məruz qaldığı dövr ərzində qiymətləndirir və GKZ-lər kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri hesabına azalmır. Bu istisnanın tətbiq edilməsi mülahizəyə əsaslanır. Rəhbərlik bu istisnanın tətbiq edildiyi fərdi və kommersiya kreditləri kimi kredit mexanizmlərinin müəyyən edilməsi üçün mülahizə irəli sürmüşdür. Bank bu istisnanı aşağıdakı xüsusiyyətlərə malik kredit mexanizmlərinə tətbiq etmişdir: (a) sabit ödəmə müddəti və ya strukturunun olmaması, (b) müqaviləyə müqavilədə nəzərdə tutulan qaydada xitam verilməsi imkanının kredit riskinə məruz qalmanın gündəlik idarə edilməsi məqsədilə istifadə edilməməsi və yalnız ayrıca kredit mexanizmi səviyyəsində kredit riskinin artması Banka məlum olduqda müqaviləyə xitam verilməsi, və (c) risklərin qrup şəklində idarə edilməsi. Bundan əlavə, Bank GKZ-nin qiymətləndirilməsi dövrünün, o cümlədən risklərə məruz qalmanın başlanma və gözlənilən başa çatma tarixinin müəyyən edilməsi üçün mülahizə irəli sürmüşdür.

Bank əvvəlki dövrlər üzrə məlumat və təcrübə ilə bağlı aşağıdakıları nəzərdən keçirmişdir: (a) Bankın analoji alətlər üzrə kredit riskinə məruz qaldığı dövr, o cümlədən kredit riskindəki əhəmiyyətli dərəcədə artımın qiymətləndirildiyi dövrün başlanğıcını müəyyən edən kredit mexanizmindəki son əhəmiyyətli modifikasiya tarixi (b) kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasından sonra analoji maliyyə alətləri üzrə defolt hallarının baş verə biləcəyi müddət və (c) kredit riskinin idarə edilməsi tədbirləri (məs: istifadə edilməmiş kredit limitlərinin azaldılması və ya ləğv edilməsi), vaxtından əvvəl ödəniş əmsalı və kreditlərin gözlənilən ödəmə müddətinə təsir göstərən digər amillər. Bu amillərdən istifadə edərkən Bank bərpa edilən kredit mexanizmləri portfellerini alt-qruplara bölür və əvvəlki dövrlərin məlumatları və təcrübəsinə, eləcə də proqnozlaşdırılan məlumatlara əsasən ən uyğun amilləri tətbiq edir.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması. Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması ilə bağlı qiymətləndirmə aparmaq üçün Bank hesabat və ilkin tanınma tarixlərinə maliyyə aktivləri üzrə hesablanmış müvafiq defolt risklərini müqayisə edir. Qiymətləndirmə zamanı hesabat tarixinə kredit riskinin müəyyən səviyyəsi deyil, kredit riskinin nisbətən artması nəzərdən keçirilir. Bank əldə olunması əlavə xərc tələb etməyən dəstəkləyici və əsaslandırılmış məlumatları, o cümlədən müəyyən müştəri portfellerinin davranış aspektləri daxil olmaqla, bir sıra amilləri nəzərə alır. Bank defolt anına qədər kredit riskinin artması ilə bağlı davranış əlamətlərini müəyyən müəyyən edir və müvafiq proqnozlaşdırılan məlumatları fərdi maliyyə aləti və ya portfel səviyyəsində kredit riskinin qiymətləndirilməsində istifadə edir. Qeyd 23-ə baxın.

Müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə GKZ bütöv müddət üçün GKZ kimi qiymətləndirilsəydi (hazırda 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilən və 12 aylıq GKZ modeli ilə qiymətləndirilən zərərlər daxil olmaqla), 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ üzrə ehtiyat 34,469 AZN (31 dekabr 2021: 14,876 AZN) çox olardı.

Biznes modelin qiymətləndirilməsi. Maliyyə aktivləri biznes model əsasında təsnifləşdirilir. Biznes modeli qiymətləndirərkən rəhbərlik birləşmə səviyyəsini və maliyyə alətləri üzrə portfelleri müəyyən etmək üçün mülahizələrdən istifadə etmişdir. Satış əməliyyatlarını qiymətləndirərkən Bank onların əvvəlki dövrlərdə baş vermə tezliyini, müddətini və dəyərini, satış səbəblərini və gələcək satışlar ilə bağlı gözləntiləri nəzərə alır. Kredit keyfiyyətinin pisləşməsinə görə potensial zərərlərin azaldılmasına yönəldilmiş satış əməliyyatları “pul axınlarının əldə edilməsi” biznes modelinə uyğun hesab edilir. Kredit riskinin idarə olunması tədbirləri ilə bağlı olmayan ödəmə müddətinə qədər həyata keçirilən digər satışlar da nadir hallarda baş verməsi və dəyərinin ayrılıqda və ya məcmu olaraq əhəmiyyətli olmaması şərtilə, “pul axınlarının əldə edilməsi” biznes modelinə uyğun hesab edilir. Bank satış əməliyyatlarının əhəmiyyətini satışların həcmi ilə portfelin orta müddəti ərzində biznes modeli qiymətləndirilən portfelin dəyərini müqayisə etməklə qiymətləndirir. Bundan əlavə, yalnız “stress” ssenarilərdə və ya Bankın nəzarətində olmayan, təkrar baş verməyən və Bank tərəfindən proqnozlaşdırıla bilməyən ayrıca hadisə ilə bağlı gözlənilən maliyyə aktivlərinin satışı biznes modelin məqsədi ilə əlaqəli olmayan satış əməliyyatı hesab olunur və müvafiq maliyyə aktivlərinin təsnifatına təsir göstərmir.

“Pul axınlarının əldə edilməsi və satılması” biznes modelində aktivlərin pul axınlarının əldə edilməsi üçün saxlanılması nəzərdə tutulsa da, aktivlərin biznes modelin məqsədlərinə (likvidlik ehtiyaclarının idarə olunması, müəyyən faiz gəlirlərinin əldə edilməsi və ya maliyyə aktivlərinin müddətinin həmin aktivlərin maliyyələşdirdiyi öhdəliklərin müddəti ilə uyğunlaşdırılması) nail olmaq üçün satışı onun tərkib hissəsi hesab edilir.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Digər kateqoriyaya əsasən satış vasitəsilə mənfəət əldə etmək üçün pul axınlarının reallaşdırılması məqsədilə idarə olunan maliyyə aktivləri üzrə portfeller daxildir. Bu biznes model adətən müqavilədə nəzərdə tutulan pul axınlarının əldə edilməsi ilə əlaqəlidir.

Bankın borc qiymətli kağızları yalnız "stress" ssenaridə satılacağı ehtimalına əsasən "pul axınlarının əldə edilməsi" biznes modelinə aid edilir.

Pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri ("SPPI") meyarına uyğunluğunun qiymətləndirilməsi. Maliyyə aktivləri üzrə pul axınlarının yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğunluğunu müəyyən etmək üçün mülahizələrin irəli sürülməsi tələb edilir.

Pulun zaman dəyəri elementi aşağıdakı hallarda dəyişdirilə bilər, məsələn, müqavilə üzrə faiz dərəcəsi mütləq olaraq dəyişildikdə, lakin bu dəyişikliyin müddəti borc aləti üzrə faiz dərəcəsinin qüvvədə olduğu müddətə uyğun gəlmədikdə (məsələn, kredit üç aylıq banklararası faiz dərəcəsinə əsaslanır, lakin həmin faiz dərəcəsi hər ay dəyişdirilir). Pulun zaman dəyərinin dəyişdirilməsi effekti hər bir dövrdə və məcmu olaraq maliyyə alətinin istifadə müddəti ərzində müvafiq alət üzrə pul axınlarını yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun olan pul axınlarından ibarət baza borc aləti ilə müqayisə etməklə qiymətləndirilmişdir. Qiymətləndirmə maliyyə bazarlarında baş verə bilən əsaslandırılmış mümkün maliyyə stress-ssenariləri daxil olmaqla, bütün əsaslandırılmış mümkün ssenarilər üçün həyata keçirilmişdir. Ssenaridə nəzərdə tutulan pul axınları bazadan əhəmiyyətli dərəcədə fərqləndikdə, qiymətləndirilən alət üzrə pul axınları yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun gəlmir və maliyyə aləti sonradan FVTPL kateqoriyasında qeydə alınır.

Bank müqavilə üzrə pul axınlarının müddətini və ya məbləğini dəyişən müqavilə şərtlərini müəyyən etmiş və nəzərdən keçirmişdir. Pul axınları o halda yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun hesab edilir ki, kreditin şərtlərinə görə onu vaxtından əvvəl ödəmək mümkün olsun, vaxtından əvvəl ödənilən məbləğ əsas borcu və hesablanmış faizləri, eləcə də müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə əsaslandırılmış əlavə kompensasiyanı özündə əks etdirsin. Aktiv üzrə əsas məbləğ əsas borc üzrə sonrakı ödənişlər (yeni, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə müəyyən edilmiş faizsiz ödənişləri) çıxılmaqla, ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərə bərabərdir. Bu qaydada istisna hal olaraq standart, həmçinin qabaqcadan ödəniş elementlərinə malik olan alətlərə yalnız əsas borc və faiz ödənişləri meyarına uyğun olmaq üçün aşağıdakı şərtlərə cavab verməyə imkan yaradır: (i) aktiv mükafat və ya güzəştə verildikdə (ii) qabaqcadan ödəniş məbləği müqavilə üzrə nominal dəyərdən və hesablanmış faizlərdən, eləcə də müqaviləyə vaxtından əvvəl xitam verilməsinə görə əsaslandırılmış əlavə kompensasiyadan ibarət olduqda və (ii) ilkin tanınma zamanı vaxtından əvvəl ödəniş elementinin ədalətli dəyəri əhəmiyyətsiz olduqda.

Təminatın dəyərinin müəyyən edilməsi. Rəhbərlik təminatın bazar dəyərini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Rəhbərlik təminatın ədalətli dəyərini cari vəziyyətə uyğunlaşdırmaq üçün öz mülahizəsindən və ya müstəqil rəyden istifadə edir. Tələb edilən təminat məbləği və ya girov kontragentin kredit riskinin qiymətləndirməsindən asılıdır.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların ilkin tanınması. Bank adi fəaliyyəti gedişində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aparır. BMHS 9-a uyğun olaraq maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyerdə tanınmalıdır. Lakin həmin əməliyyatların bazar və ya qeyri-bazar faiz dərəcələrində həyata keçirilməsini müəyyən etmək məqsədilə bu cür əməliyyatlar üçün aktiv bazar mövcud olmadıqda peşəkar mülahizələrdən istifadə etmək lazım gəlir. Mülahizələrin irəli sürülməsinin əsasını əlaqəli olmayan tərəflərlə analoji əməliyyatların qiymətinin müəyyən edilməsi və effektiv faiz dərəcəsinin təhlili təşkil edir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatların şərtləri haqqında məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

Maliyyə aktivlərinin modifikasiyası. Maliyyə aktivləri müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq modifikasiya edildikdə (məs: onların şərtlərinə yenidən baxıldıqda), Bank bu modifikasiyanın əhəmiyyətli olub olmadığını və ilkin aktivin tanınmasının dayandırılmasına və yeni aktivin ədalətli dəyərə tanınmasına gətirib çıxarmalı olub-olmadığını qiymətləndirir. Bu qiymətləndirmə əsasən müvafiq uçot siyasətində qeyd olunan keyfiyyət amillərinə əsaslanır və əhəmiyyətli mülahizələrin tətbiq olunmasını tələb edir. Xüsusilə, Bank şərtlərinə yenidən baxılmış dəyərsizləşmiş kredit müqavilələrinin tanınmasının dayandırılması, eləcə də yeni tanınmış kreditlərin ilkin tanınma zamanı dəyərsizləşmiş kreditlər kimi nəzərdən keçirilməsi kimi məsələlərə dair qərar qəbul edərkən mülahizə irəli sürür. Tanınmanın dayandırılması zərurəti ilə bağlı qərar belə modifikasiya nəticəsində risk və faydaların, yeni, gözlənilən pul axınlarının (müqavilədə nəzərdə tutulmayan pul axınları) dəyişməsindən asılıdır. Rəhbərlik belə kreditlərin modifikasiyası nəticəsində risk və faydaların dəyişmədiyini və buna görə də məhiyyət etibarilə bütün bu dəyişikliklərin və kreditlərin tanınmasının dayandırılmadığını və dəyərsizləşmiş kreditlər mərhələsindən yenidən təsnifləşdirilmədiyini müəyyən etmişdir.

4 Uçot siyasətinin tətbiqi zamanı əhəmiyyətli ehtimallar və mülahizələr (davamı)

Maliyyə aktivlərinin silinmə siyasəti. Maliyyə aktivlərini bərpa etmək üçün Bnəkin bütün praktiki imkanları tükəndikdə və Bank belə aktivlərin bərpasına dair gözləntilərin əsaslandırılmadığı qənaətinə gəldikdə, maliyyə aktivləri tam və ya qismən silinir. Bərpasına dair əsaslandırılmış gözləntiləri olmayan pul axınlarının müəyyən edilməsi mülahizə tələb edir. Rəhbərlik bərpasına dair əsaslandırılmış gözləntiləri olmayan aktivlər üçün aşağıdakı amilləri nəzərdən keçirmişdir: likvidasiya prosesi və ya müflis olma proseduru, eləcə də məhkəmə qərarı.

İcarə müddətinin müəyyən edilməsi. Bank müqaviləyə xitam verilməsi ilə bağlı bir tərəfin digərinə bir ay əvvəl bildiriş göndərməyə ehtiyacı halda avtomatik olaraq yenilənən müddətsiz müqavilələr əsasında üçüncü tərəflərdən ofis binaları icarəyə götürür. Bank belə müqavilələr üzrə ləğv etmə seçimi olmayan icarə müddətini müəyyən edərkən müqavilələrə xitam veriləcəyi halda tətbiq ediləcək cərimələri, o cümlədən icarəyə götürülmüş əmlakın əsaslı təmiri, yerdəyişmə xərcləri və ya binaların Bankın fəaliyyəti üçün əhəmiyyəti kimi iqtisadi antistimulları nəzərə alır. Bunun nəticəsində dəyəri əhəmiyyətli olan ofis binalarının icarə müddəti 5-10 il müəyyən edilmişdir.

5 Yeni və ya yenidən işlənmiş standartların və onlara dair şərhlərin tətbiqi

Aşağıdakı yenidən işlənmiş standartlar 1 yanvar 2022-ci il tarixindən qüvvəyə minmişdir:

BMS 16, BMS 37 və BMHS 3 ilə bağlı məhdud məzmunlu dəyişikliklər – “Təyinatlı istifadədən əvvəl əldə edilən gəlirlər”, “Yüklü müqavilələr - müqavilənin icrası ilə bağlı xərclər”, “Konseptual Əsaslara İstinad” və BMHS 1, BMHS 9, BMHS 16 və BMS 41-ə dəyişikliklər – 2018-2020-ci illər üzrə BMHS-lərin illik Təkmilləşdirilməsi (14 may 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2022-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

- BMS 16-ya dəyişiklik müəssisələrə aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hazırlayarkən istehsal olunan materialların satışından əldə etdikləri gəlirlərin əsas vəsaitlərin maya dəyərindən çıxılmasını qadağan edir. Belə materialların satışından əldə olunan gəlirlər istehsal xərcləri ilə birlikdə artıq mənfəət və zərərin tərkibində tanınır. Müəssisə belə materialların maya dəyərini ölçmək üçün BMS 2-ni tətbiq edəcəkdir. Sınaqdan keçirilən aktiv təyinatı üzrə istifadəyə hələ hazır olmadığı üçün belə aktivin amortizasiyası maya dəyərinə daxil edilmir. BMHS 16-ya dəyişiklik aktivin texniki və fiziki göstəricilərini qiymətləndirərkən müəssisənin “aktivin düzgün işləməsini sınayacağı” da açıqlayır. Həmin aktivin maliyyə göstəriciləri bu qiymətləndirməyə aid deyil. Beləliklə, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutduğu kimi istismar oluna və rəhbərliyin gözlədiyi əməliyyat effektivliyi səviyyəsinə çatana qədər amortizasiya edilə bilər.
- BMS 37-yə dəyişiklik “müqavilənin icrası xərcləri” anlayışını izah edir. Dəyişiklikdə müqavilənin icrası üçün birbaşa xərclərin həmin müqavilənin icrası üzrə əlavə xərclərdən ibarət olduğu; və müqavilələrin icrası ilə birbaşa əlaqəli olan digər xərclərin bölüşdürülməsi izah edilir. Dəyişiklik, həmçinin yüklü müqavilə üçün ayrıca ehtiyat yaradılmazdan əvvəl müəssisənin müqavilənin icrası üçün ayrılmış aktivlər üzrə deyil, müqaviləni yerinə yetirmək üçün istifadə etdiyi aktivlər üzrə yaranmış dəyərsizləşmə zərərinə tanınmasını açıqlayır.
- BMHS 3 müəssisələrin birləşməsi zamanı aktiv və ya öhdəliyin tərkibini müəyyənləşdirmək məqsədilə “2018-ci il Maliyyə Hesabatları üzrə Konseptual Əsaslara” istinad etmək üçün dəyişdirilmişdir.
- BMHS 9-a edilmiş dəyişiklik maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması üçün “10%-lik testə” daxil edilməli olan ödənişləri izah edir. Xərclər və ya ödənişlər üçüncü tərəflərin və ya kreditörün xeyrinə həyata keçirilə bilər. Bu dəyişikliyə əsasən üçüncü tərəflərin xeyrinə həyata keçirilmiş xərclər və ya ödənişlər “10%-lik testə” daxil edilməyəcəkdir.
- BMHS 16-ya əlavə edilən Nümunə 13-ə dəyişiklik edilmişdir: aktivlərin əsaslı təmiri ilə bağlı icarəyə verən tərəfindən ödənişlər nümunəsi silinmişdir. Bu dəyişiklik icarə üzrə həvəsləndirici ödənişlərin uçotu ilə bağlı gələcəkdə hər hansı anlaşılmazlığa yol verməmək üçün edilmişdir.
- BMHS 1 törəmə müəssisə baş müəssisədən daha gec tarixdə BMHS-i tətbiq etdiyi təqdirdə istisnaya icazə verir.
- Müəssisələrin BMS 41-ə uyğun olaraq ədalətli dəyəri qiymətləndirərkən vergi məqsədləri üçün pul axınlarını nəzərə almaması tələbi ləğv edilmişdir. Bu dəyişiklik vergitutmadan sonrakı pul axınlarının diskontlaşdırılması ilə bağlı standartdakı tələbə uyğunluğu təmin etməlidir.

Bu dəyişikliklərin tətbiqi Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

6 Yeni uçot qaydaları

1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və Bank tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

BMHS 17 “Sığorta müqavilələri” (18 may 2017-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMHS 17 müəssisələrə sığorta müqavilələrinin uçotu üzrə mövcud praktikanı tətbiq etməyə icazə verən BMHS 4-ü əvəz edir. BMHS 4-ə əsasən investorlar analoji sığorta şirkətlərində maliyyə nəticələrini müqayisə etmək və üzləşdirməkdə çətinlik çəkirdilər. BMHS 17 sığortaçının təkrarsığortaya verdiyi müqavilələr daxil olmaqla, bütün növ sığorta müqavilələrinin uçotu üçün prinsiplərə əsaslanan yeganə standartdır. Bu standarta əsasən sığorta müqavilələri qrupu: (i) müqavilələrin icrası üzrə pul axınları haqqında bütün mövcud məlumatları müşahidə edilə bilən bazar məlumatlarına uyğun olaraq nəzərə alan gələcək pul axınlarının riskə görə tənzimlənmiş cari dəyərində (müqavilələrin icrası üzrə pul axınları); üstə gəl (dəyər öhdəlik olduqda) və ya çıxılsın (dəyər aktiv olduqda); (ii) müqavilələr qrupu üzrə bölüşdürülməmiş mənfəətin (müqavilə üzrə xidmət marjası) məbləğində tanınmalı və qiymətləndirilməlidir. Sığortaçılar, sığorta müqavilələri qrupundan yaranan gəliri sığorta təminatının təqdim edildiyi dövr ərzində, eləcə də riskdən azad olunduğu halda tanıyaçaqlar. Müqavilələr qrupu üzrə zərər mövcuddursa və ya mövcud olarsa müəssisə dərhal zərəri tanıyaçaqdır.

BMHS 17 və BMHS 4-ə dəyişikliklər (25 iyun 2020-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər BMHS 17-nin tətbiqini asanlaşdırmaq, həmçinin standart və ona keçidlə bağlı müəyyən tələbləri sadələşdirmək üçün bəzi izahlardan ibarətdir. Bu dəyişikliklər BMHS 17-nin səkkiz sahəsini əhatə edir və standartın əsas prinsiplərinin dəyişdirilməsini nəzərdə tutmur. BMHS 17-yə aşağıdakı dəyişikliklər edilmişdir:

- **Qüvvəyə minmə tarixi:** BMHS 17-nin qüvvəyə minmə tarixi (dəyişikliklər daxil olmaqla) 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə qədər iki il təxirə salınmışdır; BMHS 4 ilə müəyyən olunan BMHS 9-un tətbiqindən müvəqqəti azadolmanın qüvvədə olma müddəti də 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrlərinə qədər təxirə salınmışdır.
- **Sığorta müqaviləsinin əldə edilməsi zamanı pul axınlarının gözlənilən bərpası:** Müəssisələr sığorta müqaviləsinin əldə edilməsi xərclərinin bir hissəsini gələcəkdə yenilənməsi gözlənilən müvafiq müqavilələrə ayırmalı və bu xərcləri müəssisə yenilənmiş müqavilələr tanıyana qədər aktiv kimi tanımalıdır. Müəssisələr hər bir hesabat tarixinə aktivin bərpa olunma ehtimalını qiymətləndirməli və maliyyə hesabatları üzrə qeydlərdə həmin aktiv haqqında məlumat təqdim etməlidir.
- **İnvestisiya xidmətləri ilə əlaqəli müqavilə üzrə xidmət marjası:** Dəyişən haqların bölüşdürülməsi yanaşması üzrə müqavilələr və ümumi modelə əsasən ‘investisiya gəlirlərinin əldə edilməsi ilə bağlı xidmətlər’ üzrə digər müqavilələr üçün sığorta təminatı üzrə faydaların həcmi, eləcə də sığorta təminatı və investisiya xidmətləri üzrə gözlənilən dövrü nəzərə almaqla, təminat vahidləri müəyyən edilməlidir. İnvestisiya fəaliyyəti ilə əlaqəli xərclər müəssisənin belə fəaliyyəti sığortalılara sığorta təminatından əldə olunan faydaları artırmaq məqsədilə həyata keçirilədiyi halda, sığorta müqaviləsi çərçivəsində pul axınları kimi daxil edilməlidir.
- **Təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələri - zərərlərin ödənilməsi:** Müəssisə zərərli baza sığorta müqavilələri qrupunun ilkin tanınması və ya zərərli baza sığorta müqavilələrinin qrupa əlavə edilməsi zamanı zərəri tanıdıqda, müvafiq təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələri qrupundakı müqavilə üzrə xidmət marjasına düzəliş etməli və belə müqavilələr üzrə gəliri tanımalıdır. Təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqaviləsi üzrə ödənilən zərərin məbləği baza sığorta müqavilələri üzrə tanınmış zərəri müəssisənin təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqaviləsi üzrə ödənilməsinə gözlədiyi baza sığorta müqavilələri üzrə zərərlərin nisbətə vurmaqla müəyyən edilir. Bu tələb yalnız təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqaviləsi baza sığorta müqavilələri üzrə zərərin tanınmasından əvvəl və ya onunla eyni vaxtda tanındıqda tətbiq edilməlidir.
- **Digər dəyişikliklər:** Digər dəyişikliklərə aşağıdakılar daxildir: bəzi kredit kartı (və ya oxşar) müqavilələri və bəzi kredit müqavilələrində tətbiq sahəsi ilə bağlı istisnalar; sığorta müqavilələri üzrə aktiv və öhdəliklərin maliyyə vəziyyəti hesabatında qruplar əvəzinə portfeller üzrə təqdim edilməsi; təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələrindən və ədalətli dəyərinin dəyişməsi mənfəət və ya zərəre aid olunan qeyri-törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edərək maliyyə risklərini azaltmaq üçün risklərin azaldılması imkanının tətbiqi; BMHS 17-ni tətbiq edərkən əvvəlki aralıq maliyyə hesabatlarındakı uçot təxminlərinə dəyişikliklər etmək üçün uçot siyasəti seçimi; sığorta müqaviləsinin şərtlərinə əsasən müəyyən sığortalıya aid edilən mənfəət vergisi ödənişlərinin və daxilolmaların müqavilələrin icrası üzrə pul axınlarına daxil edilməsi; keçid dövründə tələblərdən seçim əsasında azadolmalar və digər kiçik dəyişikliklər.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

Bankın təqdim etdiyi maliyyə zamanəti müqavilələri BMHS 9-a əsasən ilkin olaraq tanınır və sonradan qiymətləndirilir (Qeyd 3). Bu səbəbdən, Bank maliyyə zamanətləri ilə bağlı BMHS 17-də nəzərdə tutulan istisnanın tətbiqini nəzərdən keçirir. Bank icra zamanətləri, sığorta şirkətləri ilə birgə müqavilələr və ya BMHS 17 ilə əhatə olunan sığorta müqaviləsi anlayışına cavab verən digər alətlər təqdim etmir.

BMHS 17-yə dəyişikliklər – BMHS 17-nin tətbiqi zamanı sığortaçılar üçün keçid imkanı (9 dekabr 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMHS 17-yə keçid tələblərinə edilmiş dəyişiklik sığortaçılara investorlar üçün BMHS 17-nin ilkin tətbiqi ilə bağlı məlumatın faydalılığını artırmaq imkanı yaradır. Dəyişiklik yalnız sığortaçıların BMHS 17-yə keçidində aiddir və BMHS-in hər hansı digər tələblərinə təsir göstərmir. BMHS 17 və BMHS 9-da keçid tələbləri müxtəlif tarixlərdə tətbiq ediləcək və BMHS 17-nin ilkin tətbiqi zamanı təqdim olunan müqayisəli məlumatların təsnifatında aşağıdakı birdəfəlik fərqlərlə nəticələnəcək: cari dəyərle ölçülən sığorta müqaviləsi öhdəlikləri ilə amortizasiya olunmuş dəyərle uçota alınan hər hansı əlaqəli maliyyə aktivləri arasında uçot uyğunsuzluğu; müəssisə BMHS 9-a uyğun olaraq müqayisəli məlumatlara dəyişiklik etməyi seçərsə, müqayisəli dövrdə tanınması dayandırılmış maliyyə aktivləri (BMHS 9 tətbiq olunmayacaq) və digər maliyyə aktivləri (BMHS 9 tətbiq olunacaq). Bu dəyişiklik sığortaçılara həmin müvəqqəti uçot uyğunsuzluqlarına yol verməməyə kömək edəcək və nəticədə investorlar üçün müqayisəli məlumatların faydalılığını artıracaq. Bu, sığortaçılara maliyyə aktivləri haqqında müqayisəli məlumatları təqdim etmək imkanı yaradır. Müəssisə, BMHS 17-nin ilkin tətbiqi zamanı müqayisəli məlumatların təqdimatı məqsədləri üçün BMHS 9-a uyğun olaraq retrospektiv dəyişiklik edilmədən belə maliyyə aktivlərinə təsnifat düzəlişi tətbiq edə bilər. Keçid imkanı hər bir maliyyə aləti üçün ayrıca tətbiq edilə biləcək; müəssisəyə müqayisəli məlumatları sanki BMHS 9-un təsnifat və qiymətləndirmə tələblərinin həmin maliyyə alətinə tətbiq edilmiş kimi təqdim etməyə imkan verəcək, lakin müəssisədən BMHS 9-un dəyərsizləşmə tələblərinin tətbiqini tələb etməyəcək. Bundan əlavə, seçim imkanı maliyyə aktivinə təsnifat düzəlişi tətbiq edən müəssisədən həmin aktiv BMHS 9-a uyğun olaraq necə təsnifləşdirəcəyini müəyyən etmək üçün keçid tarixinə mövcud olan əsaslı və təsdiqləyici məlumatların istifadəsinə tələb edir.

BMS 12-yə dəyişiklik - Vahid əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərə aid təxirə salınmış vergilər (7 may 2021-ci ildə dərc edilib və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 12-yə dəyişikliklər icarə və istismardan çıxarma öhdəlikləri kimi əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergilərin uçota alınması qaydasını izah edir. Müəyyən hallarda müəssisələr aktiv və ya öhdəliklərin ilk dəfə uçota alınması zamanı təxirə salınmış verginin tanınması öhdəliyindən azad edilir. Əvvəllər bu istisnanın icarə və istismardan çıxarma öhdəliklərinə şamil edilib-edilməməsi ilə bağlı müəyyən qeyri-müəyyənlik olmuşdur, halbuki hər iki əməliyyat üçün aktiv və öhdəlik tanınır. Bu dəyişikliklər, istisnanın tətbiq edilmədiyini və müəssisələrin belə əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergini tanımalı olduğunu aydınlaşdırır. BMS 12-yə dəyişikliklər müəssisələrdən ilkin tanınma zamanı vergi bazasını artıran və azaldan bərabər məbləğdə müvəqqəti fərqlərə səbəb olan əməliyyatlar üzrə təxirə salınmış vergini tanımağı tələb edir.

BMS 1-ə dəyişikliklər – Öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsi (ilkin olaraq 23 yanvar 2020-ci ildə dərc olunub və sonradan 15 iyul 2020-ci il və 31 oktyabr 2022-ci il tarixlərində dəyişikliklər edilmiş, yekun olaraq 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişikliklər hesabat dövrünün sonunda mövcud olan hüquqlardan asılı olaraq, öhdəliklərin qısamüddətli və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirildiyini izah edir. Əgər müəssisə hesabat dövrünün sonunda öhdəliklərin icrasını ən azı on iki ay müddətinə təxirə salmaq üçün əsaslı hüquqa malikdirsə, o zaman öhdəliklər uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilir. Yeni dəyişikliklər belə hüququn qeyri-şərtsiz olmasını artırıq tələb etmir. 2022-ci ilin oktyabr ayında edilmiş dəyişikliklərə əsasən hesabat tarixindən sonra rəyət edilməli olan xüsusi kredit şərtləri hesabat tarixində öhdəliyin cari və ya uzunmüddətli kimi təsnifləşdirilməsinə təsir etmir. Rəhbərliyin hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində öhdəliyin icrasını təxirə salmaq hüququnun istifadəsinə dair gözləntiləri öhdəliklərin təsnifatına təsir göstərmir. Öhdəlik hər hansı şərtin hesabat tarixində və ya ondan əvvəl pozulduğu halda qısamüddətli kimi təsnifləşdirilir (hətta kreditor bu şərtin pozulması ilə bağlı hesabat dövründən sonra rəsmi rəzəlik təqdim etsə belə). Kredit müqaviləsinin şərti hesabat tarixindən sonra pozularsa, kredit uzunmüddətli öhdəlik kimi təsnifləşdirilir. Bundan əlavə, dəyişikliklər müəssisənin kapitala çevirməklə ödəyə bildiyi borclar üzrə təsnifat tələblərini nəzərdə tutur. ‘Ödəmə’ dedikdə öhdəliyin nağd pul, özündə iqtisadi səmərəni təcəssüm etdirən digər resurslar və ya müəssisənin öz pay alətləri ilə ödənilməsi nəzərdə tutulur. Bu dəyişikliklər kapitala konvertasiya oluna bilən alətlər üçün istisnayı nəzərdə tutur, lakin bu istisna yalnız kombine edilmiş maliyyə alətinin ayrıca komponenti şəklində pay aləti kimi təsnifləşdirilən konvertasiya seçiminin nəzərdə tutulduğu maliyyə alətlərinə aiddir.

6 Yeni uçot qaydaları (davamı)

BMS 8-ə dəyişikliklər: Uçot təxminlərinin müəyyən edilməsi (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 8-ə edilmiş dəyişiklik müəssisələrin uçot siyasətindəki dəyişiklikləri uçot təxminlərindəki dəyişikliklərdən necə fərqləndirməli olduğunu izah edir.

BMS 1 və BMHS-in tətbiqi üzrə 2 nömrəli praktiki tövsiyələrə dəyişikliklər: Uçot siyasəti haqqında açıqlamalar (12 fevral 2021-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). BMS 1-ə dəyişikliklər müəssisələrdən mühüm uçot siyasəti deyil, əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasını tələb edir. Bu dəyişiklik əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarını müəyyənləşdirir. Bundan əlavə, dəyişikliyə əsasən uçot siyasəti məlumatlarının əhəmiyyətli olması o zaman gözlənilə bilər ki, belə məlumat olmadıqda maliyyə hesabatlarının istifadəçiləri maliyyə hesabatlarındakı digər əhəmiyyətli məlumatları anlaya bilməsin. Dəyişiklik müəssisənin maliyyə hesabatları üçün əhəmiyyətli hesab oluna bilən uçot siyasəti məlumatlarına dair nümunələr təqdim edir. Bundan başqa, BMS 1-ə edilən dəyişikliyə əsasən əhəmiyyətli olmayan uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasına ehtiyac olmadığı qeyd olunur. Bununla birlikdə, belə məlumatlar açıqlandığı təqdirdə əhəmiyyətli uçot siyasəti məlumatlarının açıqlanmasına mane olmamalıdır. Bu dəyişikliyi dəstəkləmək məqsədilə, uçot siyasətindəki açıqlamalara əhəmiyyətlik konsepsiyasının tətbiqi ilə bağlı təlimat əlavə etmək üçün BMHS-in tətbiqi üzrə 2 nömrəli tövsiyələrə (“Əhəmiyyətliklə bağlı mühakimələrin yürüdülməsi”) dəyişiklik edilmişdir.

BMHS 16-ya (“İcarələr”) dəyişikliklər - Satış və geriye icarə öhdəliyi (22 sentyabr 2022-ci ildə dərc olunub və 1 yanvar 2024-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Dəyişikliklər BMHS 15-in tələblərinə uyğun olaraq satış kimi uçota alınmalı olan satış və geriye icarə əməliyyatlarına aiddir. Bu dəyişikliklərə əsasən satıcı-icarəyə götürən əməliyyat nəticəsində yaranan öhdəlikləri sonradan elə şəkildə qiymətləndirməlidir ki, aktiv üzərində saxladığı istifadə hüququ ilə bağlı hər hansı gəliri və ya zərəri tanımasın. Bu, hətta indeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişən icarə ödənişlərini etmək öhdəliyi olsa belə, gəlirin təxirə salınmasını nəzərdə tutur.

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı hallarda, yeni standartlar və şərtlərin Bankın maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

7 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Kassa	22,966	16,898
ARMB-dəki cari hesablar	36,693	144,144
ARMB-dəki qısamüddətli depozitlər	25,009	-
Digər kredit təşkilatlarındakı cari hesablar və overnayt depozitlər	67,962	42,468
Cıxılın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(176)	(586)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	152,454	202,924

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın ARMB-də ödəmə tarixi 5 yanvar 2022-ci il, illik faiz dərəcəsi isə 6.25% təşkil edən 25,000 AZN məbləğində qısamüddətli depozitləri olmuşdur (31 dekabr 2021: Bankın qısamüddətli depozitləri olmamışdır).

Digər kredit təşkilatlarındakı cari hesablar və overnayt depozitlər müvafiq olaraq qeyri-rezident banklarda yerləşdirilmiş 55,272 AZN (31 dekabr 2021: 19,367 AZN) məbləğində faiz xərcləri yaradan müxbir hesablar üzrə qalıqlardan və bir qeyri-rezident bankda yerləşdirilmiş 1,653 AZN (31 dekabr 2021: 14,632 AZN) məbləğində overnayt depozitdən ibarətdir.

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

7 Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir. Bankın kredit riskinin təsnifatı sistemi Qeyd 23-də təsvir edilir.

	ARMB-dəki qalıqlar, məcburi ehtiyatlar çıxılmaqla	Digər kredit təşkilatlarındakı cari hesablar və overnəyət depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	61,702	64,387	126,089
- Yüksək dərəcə	-	3,575	3,575
Çıxılsın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(135)	(41)	(176)
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa istisna olmaqla	61,567	67,921	129,488

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilmişdir. GKZ-nin qiymətləndirilməsi yanaşması Qeyd 23-də göstərilir.

31 dekabr 2021-ci il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri üzrə kredit riskinin ödəmə qabiliyyəti dərəcələrinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	ARMB-dəki qalıqlar, məcburi ehtiyatlar çıxılmaqla	Digər kredit təşkilatlarındakı cari hesablar və overnəyət depozitlər	Cəmi
- Ən yüksək dərəcə	-	26,415	26,415
- Yüksək dərəcə	144,144	16,053	160,197
Çıxılsın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(535)	(51)	(586)
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa istisna olmaqla	143,609	42,417	186,026

31 dekabr 2022-ci il tarixinə digər kredit təşkilatlarındakı qalıqların 55,700 AZN məbləğində hissəsi və ya 82%-i (31 dekabr 2021: 19,745 AZN və ya 71%) bir maliyyə təşkilatına aiddir (31 dekabr 2021: bir maliyyə təşkilatı).

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

8 Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
ARMB-dəki məcburi ehtiyatlar	13,352	1,708
Banklarda yerləşdirilmiş qısamüddətli depozitlər	6,169	20,804
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (ümumi)	19,521	22,512
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat	(29)	(136)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (xalis)	19,492	22,376

8 Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

Kredit təşkilatları müştərilərdən cəlb edilmiş vəsaitlərin həcmindən asılı olaraq Mərkəzi Bankda faizsiz pul depozitləri (məcburi ehtiyatlar) saxlamalıdır. Bankın bu depoziti geri almaq imkanı qanunvericiliklə məhdudlaşdırılır.

Məcburi ehtiyat normasının əhəmiyyətli dərəcədə artması ARMB tərəfindən 2022-ci ilin avqust ayından qüvvəyə minən dəyişikliklə əlaqədardır. Bu əmsal milli valyutada cəlb edilmiş depozitlər üzrə 0,5%-dən 4%-ə, xarici valyutada cəlb edilmiş depozitlər üzrə isə 1%-dən 5%-ə qaldırılmışdır.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın digər banklarda ödəmə müddəti 2023-cü ilin fevral ayında (2021: avqust-dekabr 2022-ci il) başa çatan və illik faiz dərəcəsi 4.7% (2021: illik 1.30% - 2.4%) təşkil edən 6,120 AZN (31 dekabr 2021: 20,611 AZN) məbləğində qısamüddətli depozitləri olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	Cəmi
Kredit təşkilatlarında yerləşdirilmiş depozitlər		
- Ən yüksək dərəcə	13,352	13,352
- Orta dərəcə	6,169	6,169
Ümumi balans dəyəri	19,521	19,521
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(29)	(29)
Cəmi kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (balans dəyəri)	19,492	19,492

31 dekabr 2021-ci il tarixinə kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	Cəmi
Kredit təşkilatlarında yerləşdirilmiş depozitlər		
- Yüksək dərəcə	22,512	22,512
Ümumi balans dəyəri	22,512	22,512
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(136)	(136)
Cəmi kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (balans dəyəri)	22,376	22,376

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin hər bir kateqoriyasının təxmin edilən ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün Qeyd 24-ə baxın. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin faiz dərəcəsi üzrə təhlili Qeyd 23-də göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
Müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin ümumi balans dəyəri	253,663	191,372
Çıxılın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(39,268)	(41,793)
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin balans dəyəri	214,395	149,579
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	214,395	149,579

31 dekabr 2022-ci il tarixinə ümumi kredit portfelinin 36.3% hissəsi (31 dekabr 2021: 36.5%) xarici valyutalarda olmuşdur.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlərin ümumi balans dəyəri və kredit zərərləri üzrə ehtiyatın kateqoriyalar üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Ümumi balans dəyəri	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	Balans dəyəri	Ümumi balans dəyəri	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	Balans dəyəri
Korporativ kreditlər	168,185	21,551	146,634	117,111	22,498	94,613
Biznes kreditləri	14,945	7,882	7,063	14,759	8,559	6,200
İstehlak kreditləri	47,533	8,053	39,480	41,650	8,852	32,798
İpoteka kreditləri	23,000	1,782	21,218	17,852	1,884	15,968
Cəmi müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən kreditlər	253,663	39,268	214,395	191,372	41,793	149,579

Hüquqi şəxslərə verilmiş kredit növlərinin daha ətraflı təsviri aşağıda göstərilir:

- Korporativ kreditlər – kommersiya müəssisələrinə verilmiş kreditlərdir;
- Biznes kreditləri – kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərinə verilmiş kreditlərdir;
- İstehlak kreditləri – şəxsi ehtiyaclar üçün fiziki şəxslərə verilmiş kreditlərdir;
- İpoteka kreditləri – ipoteka məqsədləri üçün fiziki şəxslərə verilmiş kreditlərdir.

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Hesabat dövrünün əvvəli və sonu ilə müqayisəli dövrlər arasındakı müddətdə müştərilərə verilmiş kreditlər üçün kredit zərərləri üzrə ehtiyatda və ümumi amortizasiya olunmuş dəyərdə dəyişikliklər aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyər- siz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyər- siz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
Korporativ kreditlər								
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	407	119	21,972	22,498	74,281	5,662	37,168	117,111
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
Köçürmələr:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(3)	74	-	71	(621)	621	-	-
- dəyər-sizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	-	-	48	48	-	(67)	67	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	3	(85)	-	(82)	5,425	(5,425)	-	-
Yeni yaranmış və ya alınmış	694	-	-	694	147,002	-	-	147,002
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(435)	(29)	-	(464)	(87,346)	(126)	-	(87,472)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	165	(16)	552	701
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(46)	(2)	(1,528)	(1,576)	(5,119)	(89)	(3,827)	(9,035)
Digər dəyişikliklər	-	-	484	484	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	213	(42)	(996)	(825)	59,506	(5,102)	(3,208)	51,196
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(122)	(122)	-	-	(122)	(122)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	620	77	20,854	21,551	133,787	560	33,838	168,185

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
Korporativ kreditlər								
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	231	2,975	18,169	21,375	46,311	15,886	34,302	96,499
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:								
Köçürmələr:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(15)	113	-	98	(689)	689	-	-
- dəyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	-	(2,916)	5,231	2,315	-	(6,126)	6,126	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	24	(30)	-	(6)	4,642	(4,642)	-	-
Yeni yaranmış və ya alınmış	280	-	-	280	46,017	-	-	46,017
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(99)	(1)	(196)	(296)	(18,488)	(46)	(971)	(19,505)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	-	-	1,776	1,776
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(14)	(22)	(1,466)	(1,502)	(3,512)	(99)	(1,572)	(5,183)
Digər dəyişikliklər	-	-	2,774	2,774	-	-	-	-
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	-	-	(47)	(47)	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər								
	176	(2,856)	6,296	3,616	27,970	(10,224)	5,359	23,105
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:								
Silinmələr	-	-	(2,493)	(2,493)	-	-	(2,493)	(2,493)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	407	119	21,972	22,498	74,281	5,662	37,168	117,111

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müşətilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyər- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyər- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	Total
Biznes kreditləri								
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	19	-	8,540	8,559	1,641	-	13,118	14,759
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
Yeni yaranmış və ya alınmış	25	-	-	25	3,302	-	-	3,302
Dövr ərzində tam ödənilmiş	-	-	-	-	(806)	-	-	(806)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	5	-	(20)	(15)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(5)	-	(759)	(764)	(498)	-	(1,519)	(2,017)
Digər dəyişikliklər	-	-	340	340	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	20	-	(419)	(399)	2,003	-	(1,539)	464
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(278)	(278)	-	-	(278)	(278)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	39	-	7,843	7,882	3,644	-	11,301	14,945

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müşətilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	Total
Biznes kreditləri								
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	13	11	8,206	8,230	713	1,715	12,898	15,326
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
<i>Köçürmələr:</i>								
- dəyərsləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(16)	(11)	1,333	1,306	(19)	(1,715)	1,734	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeni yaranmış və ya alınmış	29	-	-	29	1,449	-	-	1,449
Dövr ərzində tam ödənilmiş	-	-	(598)	(598)	-	-	(618)	(618)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	-	-	472	472
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(7)	-	(440)	(447)	(502)	-	(725)	(1,227)
Digər dəyişikliklər	-	-	682	682	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	6	(11)	976	971	928	(1,715)	862	75
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(642)	(642)	-	-	(642)	(642)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	19	-	8,540	8,559	1,641	-	13,118	14,759

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	Total
İstehlak kreditləri								
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	218	259	8,375	8,852	28,338	1,835	11,478	41,651
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
Köçürmələr:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(24)	159	-	135	(1,344)	1,344	-	-
- dəyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(2)	(73)	318	243	-	(433)	433	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	2	(68)	(17)	(83)	389	(376)	(13)	-
Yeni yaranmış və ya alınmış	175	-	-	175	25,475	-	-	25,475
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(73)	-	(435)	(508)	(10,510)	-	(677)	(11,187)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	(11)	(13)	(65)	(89)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(65)	(36)	(495)	(596)	(6,785)	(611)	(756)	(8,152)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	13	(18)	(629)	(634)	7,214	(89)	(1,078)	6,047
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(165)	(165)	-	-	(165)	(165)
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	231	241	7,581	8,053	35,552	1,746	10,235	47,533

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müşətilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	Total
İstehlak kreditləri								
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	134	56	10,502	10,692	27,556	1,323	12,656	41,535
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
Köçürmələr:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(49)	265	-	216	(1,623)	1,623	-	-
- dəyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	(42)	(17)	358	299	(367)	(328)	695	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	6	(20)	(9)	(23)	266	(266)	(18)	(18)
Yeni yaranmış və ya alınmış	208	-	-	208	13,937	-	-	13,937
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(29)	(18)	(548)	(595)	(5,391)	(408)	(655)	(6,454)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	-	-	607	607
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(11)	(8)	(1,432)	(1,451)	(6,040)	(109)	(1,790)	(7,939)
Digər dəyişikliklər	-	-	481	481	-	-	-	-
Müqavilə üzrə pul axınlarının modifikasiyası	1	1	2	4	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	84	203	(2,111)	(1,824)	782	512	(1,162)	132
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(16)	(16)	-	-	(16)	(16)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	218	259	8,375	8,852	28,338	1,835	11,478	41,651

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat			Cəmi	Ümumi balans dəyəri			Cəmi
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)		1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	
İpoteka kreditləri								
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	107	263	1,515	1,885	15,600	413	1,841	17,854
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:								
Köçürmələr:								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	-	82	-	82	(132)	132	-	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	-	(36)	-	(36)	54	(54)	-	-
Yeni yaranmış və ya alınmış	89	-	-	89	6,759	-	-	6,759
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(27)	-	-	(27)	(690)	-	-	(690)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	26	-	(33)	(7)
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(2)	(43)	(166)	(211)	(807)	(28)	(81)	(916)
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər								
	60	3	(166)	(103)	5,210	50	(114)	5,146
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:								
Silinmələr	-	-	-	-	-	-	-	-
31 dekabr 2022-ci il tarixinə	167	266	1,349	1,782	20,810	463	1,727	23,000

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

	Kredit zərərləri üzrə ehtiyat				Ümumi balans dəyəri			
	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz- ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
<i>İpoteka kreditləri</i>								
31 dekabr 2020-ci il tarixinə	19	1	1,377	1,397	11,307	434	2,276	14,017
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən dəyişikliklər:</i>								
<i>Köçürmələr:</i>								
- bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərinə (1-ci Mərhələdən 2-ci Mərhələyə)	(51)	216	-	165	(339)	339	-	-
- dəyərsizləşmiş aktivlərə (1-ci və 2-ci Mərhələdən 3-cü Mərhələyə)	-	(1)	71	70	(100)	(124)	224	-
- 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (2-ci və 3-cü Mərhələdən 1-ci Mərhələyə)	1	-	-	1	201	(201)	-	-
Yeni yaranmış və ya alınmış	83	-	-	83	5,866	-	-	5,866
Dövr ərzində tam ödənilmiş	(1)	-	(236)	(237)	(733)	(12)	(361)	(1,106)
Hesablanmış faizlərdə dəyişiklik	-	-	-	-	-	-	97	97
Dövr ərzində qismən ödənilmiş	(4)	-	(36)	(40)	(602)	(23)	(392)	(1,017)
Digər dəyişikliklər	60	47	342	450	-	-	-	-
Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir edən cəmi dəyişikliklər	88	262	141	491	4,293	(21)	(432)	3,840
<i>Dövr üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata təsir etməyən dəyişikliklər:</i>								
Silinmələr	-	-	(3)	(3)	-	-	(3)	(3)
31 dekabr 2021-ci il tarixinə	107	263	1,515	1,885	15,600	413	1,841	17,854

Dövr ərzində müştərilərə verilmiş kreditlər və avanslar üzrə kredit zərərləri üçün ehtiyata müxtəlif amillər təsir göstərir. GKZ-nin qiymətləndirilməsi haqqında məlumat Qeyd 23-də göstərilir. Əsas dəyişikliklər aşağıdakılardır:

- Dövr ərzində kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (və ya azalması) və ya dəyərsizləşməsi və sonradan 12 aylıq və bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərlərinin artması (və ya azalması) səbəbindən 1-ci, 2-ci və 3-cü Mərhələlər arasında köçürmələr;
- Dövr ərzində tanınmış yeni maliyyə alətləri üzrə əlavə ehtiyatların hesablanması, eləcə də dövr ərzində maliyyə alətlərinin tanınmasının dayandırılması nəticəsində ehtiyatın azaldılması;
- Dövr ərzində silinmiş aktivlər üzrə ehtiyatların silinməsi.

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Müştərilərə verilmiş kreditlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat

31 dekabr 2022-ci il tarixinə girov təminatı haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Biznes kreditləri	İstehlak kreditləri	İpoteka kreditləri	Cəmi
Təminatı olmayan kreditlər	62,176	1,334	46,789	653	110,952
Girovla təmin edilmiş kreditlər:					
- Daşınmaz əmlak	75,346	13,611	402	22,347	129,229
- Pul depozitləri	12,109	-	44	-	12,153
- Digər aktivlər	18,554	-	298	-	1,329
Çıxılın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(21,551)	(7,882)	(8,053)	(1,782)	(39,268)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	146,634	7,063	39,480	21,218	214,395

31 dekabr 2021-ci il tarixinə girov təminatı haqqında məlumat aşağıda göstərilir:

	Korporativ kreditlər	Biznes kreditləri	İstehlak kreditləri	İpoteka kreditləri	Cəmi
Təminatı olmayan kreditlər	40,765	3,891	40,748	711	86,115
Girovla təmin edilmiş kreditlər:					
- Daşınmaz əmlak	67,226	10,693	333	17,141	95,393
- Pul depozitləri	5,106	-	159	-	5,265
- Digər aktivlər	4,014	175	410	-	4,599
Çıxılın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(22,498)	(8,559)	(8,852)	(1,884)	(41,793)
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	94,613	6,200	32,798	15,968	149,579

Digər aktivlər əsasən nəqliyyat vasitələri və avadanlıqlardan ibarətdir. Yuxarıda qeyd olunan məlumatda kreditin və ya qoyulmuş girovun balans dəyəri (bunlardan hansı daha aşağı olarsa) göstərilmişdir; digər məlumatlar isə təminatı olmayan kreditlərin tərkibində açıqlanmışdır. Kreditlərin balans dəyəri girov qoyulmuş aktivlərin likvidlik səviyyəsinə görə bölüşdürülmüşdür.

Bank daxili siyasətinə uyğun olaraq kredit portfelində reytingləri dəqiq və düzgün şəkildə tətbiq etməlidir. Bu, mövcud risklərin məqsədli idarə olunması, habelə kredit risklərinin həcmi bütünlükdə fəaliyyət növləri, coğrafi bölgələr və məhsullar üzrə müqayisə edilməsi imkanını təmin edəcəkdir. Reyting sistemi biznes tərəfdaşlarının qiymətləndirilməsi üçün əsas ilkin məlumat olan bir sıra maliyyə-analitik metodlara, eləcə də işlənmiş bazar məlumatlarına əsaslanır. Bütün daxili risk kateqoriyaları Bankın reyting siyasətinə uyğun olaraq müəyyən edilir. Verilən reytinglər müntəzəm qaydada qiymətləndirilir və yenidən baxılır.

Yaxşı maliyyə vəziyyəti və yaxşı borcun ödənilməsi tarixi olan müştərilərə verilmiş kreditlər və digər maliyyə aktivləri standart səviyyəyə daxil edilir. Qeyri-standard kreditlər kredit müqavilələrinin şərtlərində dəyişiklik edilmiş standart reytingdən aşağı olan, lakin fərdi şəkildə dəyərsizləşməmiş kreditlərdən ibarətdir.

Aşağıdakı cədvəldə müştərilərə verilmiş amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən və GKZ üzrə ehtiyat tanınan kreditlərlə bağlı kredit riskinin təhlili göstərilir. Müştərilərə verilmiş kreditlərin balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal dərəcəsini əks etdirir.

9 Müşətilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz-ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
Korporativ kreditlər				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	133,787	192	546	134,525
- 30-90 gün gecikdirilmiş	-	368	-	368
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	2,891	2,891
- 181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	2,148	2,148
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	28,253	28,253
Ümumi balans dəyəri	133,787	560	33,838	168,185
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(620)	(77)	(20,854)	(21,551)
Balans dəyəri	133,167	483	12,984	146,634
Biznes kreditləri				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	3,644	-	-	3,644
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	2,638	2,638
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	8,663	8,663
Ümumi balans dəyəri	3,644	-	11,301	14,945
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(39)	-	(7,843)	(7,882)
Balans dəyəri	3,605	-	3,458	7,063
İstehlak kreditləri				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	35,552	1,163	465	37,180
- 30-90 gün gecikdirilmiş	-	583	106	689
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	234	234
- 181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	278	278
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	9,152	9,152
Ümumi balans dəyəri	35,552	1,746	10,235	47,533
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(231)	(241)	(7,581)	(8,053)
Balans dəyəri	35,321	1,505	2,654	39,480
İpoteka kreditləri				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	20,810	396	96	21,302
- 30-90 gün gecikdirilmiş	-	67	46	113
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	2	2
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	1,583	1,583
Ümumi balans dəyəri	20,810	463	1,727	23,000
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(167)	(266)	(1,349)	(1,782)
Balans dəyəri	20,643	197	378	21,218

9 Müşətilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2021-ci il tarixinə kreditlərin keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	2-ci Mərhələ (SICR zamanı bütöv müddət üçün GKZ)	3-cü Mərhələ (dəyərsiz-ləşmiş aktivlər üzrə bütöv müddət üçün GKZ)	Cəmi
Korporativ kreditlər				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	74,281	5,570	3,660	83,511
- 30-90 gün gecikdirilmiş	-	92	-	92
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	9,928	9,928
- 181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	718	718
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	22,862	22,862
Ümumi balans dəyəri	74,281	5,662	37,168	117,111
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(407)	(119)	(21,972)	(22,498)
Balans dəyəri	73,875	5,543	15,196	94,613
Biznes kreditləri				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	1,641	-	2,279	3,920
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	1,074	1,074
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	9,764	9,764
Ümumi balans dəyəri	1,641	-	13,118	14,759
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(19)	-	(8,540)	(8,559)
Balans dəyəri	1,622	-	4,578	6,200
İstehlak kreditləri				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	28,338	1,112	891	30,341
- 30-90 gün gecikdirilmiş	-	723	251	974
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	879	879
- 181-360 gün gecikdirilmiş	-	-	439	439
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	9,018	9,018
Ümumi balans dəyəri	28,338	1,835	11,478	41,650
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(218)	(259)	(8,375)	(8,852)
Balans dəyəri	28,120	1,575	3,103	32,798
İpoteka kreditləri				
- 30 gündən az gecikdirilmiş	15,600	278	97	15,975
- 30-90 gün gecikdirilmiş	-	134	86	220
- 91-180 gün gecikdirilmiş	-	-	109	109
- 360 gündən çox gecikdirilmiş	-	-	1,547	1,547
Ümumi balans dəyəri	15,600	413	1,839	17,852
Kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(107)	(263)	(1,514)	(1,884)
Balans dəyəri	15,494	150	325	15,968

9 Müşərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi. Kreditlərin dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilməsi zamanı nəzərə alınan əsas amillər müxtəlif vaxt intervalında vaxtı keçmiş məbləğlərin qalıqlarında hərəkətləri ölçən modelin (“roll-rate”) təqdim etdiyi məlumatlardır. Bank dəyərsizləşmə baxımından iki səviyyədə qiymətləndirmə aparır: fərdi şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar və məcmu şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar.

Fərdi şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar. Bank mühüm olan hər bir kredit üzrə tələb olunan ehtiyatları fərdi şəkildə müəyyən edir. Ehtiyatların məbləği müəyyən edildiyi zaman aşağıdakı amillər nəzərə alınır: biznes tərəfdaşının biznes-planının dayanıqlılığı, onun maliyyə çətinlikləri yarandığı təqdirdə fəaliyyət nəticələrini təkmilləşdirmək qabiliyyəti, proqnozlaşdırılan mədaxillər və müflislik halında gözlənilən dividend ödənişləri, maliyyə dəstəyinin cəlb edilməsi imkanı, girovun satış dəyəri və gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətinin müddətləri. Gözlənilməyən hadisələr daha çox diqqət tələb etdiyi hallar istisna olmaqla, dəyərsizləşmə zərərləri hər hesabat tarixində qiymətləndirilir.

Məcmu şəkildə qiymətləndirilən ehtiyatlar. Fərdi olaraq mühüm olmayan müştərilərə verilmiş kreditlərin (o cümlədən kredit kartları, ipoteka kreditləri və girovsuz istehlakçı kreditləri) və fərdi olaraq mühüm olan, lakin fərdi şəkildə dəyərsizləşməsinə dair obyektiv sübutlar olmayan kreditlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatlar məcmu şəkildə qiymətləndirilir. Ehtiyatlar hər hesabat tarixində qiymətləndirilir və bu zaman hər bir kredit portfeli ayrıca təhlil edilir. Məcmu şəkildə qiymətləndirmə zamanı fərdi şəkildə dəyərsizləşməyə dair obyektiv sübut olmayanda da portfelin dəyərsizləşməsi müəyyən edilir. Dəyərsizləşmə zərərləri “roll-rate” modelinin təqdim etdiyi məlumatları nəzərə almaqla müəyyən edilir. Bundan sonra dəyərsizləşmə ehtiyatı kredit rəhbərliyi tərəfindən Bankın ümumi siyasətinə uyğunluq baxımından yoxlanılır.

Maliyyə zamanətləri və akkreditivləri kreditlərlə eyni qaydada qiymətləndirilir və ehtiyat ayrılır.

Kreditin dəyərsizləşməsinə müəyyən edərəkən Bankın nəzərə aldığı əsas amillər onun vaxtının keçməsi statusu və müvafiq girov təminatının (əgər varsa) dəyərini realizasiya etmək imkanındır. Bunun əsasında yuxarıdakı cədvəldə fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlərin ödəmə müddətləri üzrə təhlili göstərilir.

Təminat və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər vasitəsilə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri üzrə kredit riskinin azalma səviyyəsi aşağıdakı aktivlər üçün təminatın dəyərini ayrıca açıqlamaqla göstərilir: (i) girov təminatı və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər aktivin balans dəyərində bərabər və ya ondan artıq olan aktivlər (“dəyərdən artıq təminatlı aktivlər”) və (ii) təminat və kreditin keyfiyyətini artıran digər mexanizmlər aktivin balans dəyərindən az olan aktivlər (“dəyərdən az təminatlı aktivlər”).

31 dekabr 2022-ci il tarixinə təminatın effekti aşağıda göstərilir:

	Dəyərdən artıq təminatlı aktivlər		Dəyərdən az təminatlı aktivlər	
	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri
Korporativ kreditlər	65,158	139,169	81,476	6,496
Biznes kreditləri	5,612	13,158	1,451	604
İstehlak kreditləri	426	1,744	39,054	19
İpoteka kreditləri	21,088	39,009	130	-

31 dekabr 2021-ci il tarixinə təminatın effekti aşağıda göstərilir:

	Dəyərdən artıq təminatlı aktivlər		Dəyərdən az təminatlı aktivlər	
	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri	Aktivlərin balans dəyəri	Təminatın ədalətli dəyəri
Korporativ kreditlər	47,287	136,194	47,327	10,464
Biznes kreditləri	2,618	8,818	3,582	5,139
İstehlak kreditləri	364	2,376	32,434	170
İpoteka kreditləri	15,766	33,298	201	150

9 Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Fərdi şəkildə dəyərsizləşmiş kreditlər

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 43,107 AZN (2021: 44,182 AZN) məbləğində kreditlər fərdi qaydada qiymətləndirilmişdir. Belə kreditlər üçün 27,324 AZN (2021: 26,531 AZN) məbləğində fərdi şəkildə dəyərsizləşmə üçün ehtiyat tanınmışdır.

ARMB-nin qaydalarına uyğun olaraq kreditlər yalnız İdarə Heyətinin qərarı ilə və ya xüsusi hallarda, məhkəmə qərarı ilə silinə bilər. 2022-ci il ərzində 565 AZN (2021: 3,154 AZN) məbləğində kreditlər silinmişdir.

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilmişdir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- korporativ kreditlər üçün daşınmaz əmlak və ticarət debitor borcları üzrə haqlar, üçüncü tərəf zəminliyi;
- istehlak kreditləri üçün pul vəsaitləri, kreditə götürülən istehlak əşyaları üzrə haqlar və yaşayış mülkləri üzrə girovlar;
- avtokreditlər üçün pul vəsaitləri və nəqliyyat vasitələrinin girovları.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmaya uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyatın münasibliyini nəzərdən keçirdiyi zaman əldə etdiyi girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

Müştərilərə verilmiş kreditlərin konsentrasiyası

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın dörd ən iri üçüncü tərəf borcalanına (2021: on ən iri borcalan) verilmiş kreditlərin cəmi 35,220 AZN və ya ümumi kredit portfelinin 14%-ni təşkil etmişdir (2021: 27,406 AZN və ya 14%).

Kreditlər aşağıdakı müştəri qruplarına verilmişdir (ehtiyat ayırmalarından əvvəlki məbləğlər):

	2022	2021
Özəl müəssisələr	168,185	117,111
Fiziki şəxslər	85,478	74,261
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	253,663	191,372

Kreditlər Azərbaycanda aşağıdakı iqtisadi sahələr üzrə təqim edilmişdir (ehtiyat ayırmalarından əvvəlki məbləğlər):

	2022	2021
Fiziki şəxslər	85,478	74,261
Ticarət müəssisələri	89,185	71,052
Daşınmaz əmlak tikintisi	56,609	30,395
Sənaye	22,391	15,664
Cəmi müştərilərə verilmiş kreditlər	253,663	191,372

Müştərilərə verilmiş kreditlərin hər bir kateqoriyasının təxmin edilən ədalətli dəyəri haqqında məlumat üçün Qeyd 24-ə baxın. Müştərilərə verilmiş kreditlərin ödəmə müddəti üzrə təhlili Qeyd 23-də göstərilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

10 Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar

	31 dekabr 2022	31 dekabr 2021
ARMB-nin notları	80,634	13,318
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	8,711	-
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızları	89,345	13,318
Çıxılın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(195)	(53)
Cəmi borc qiymətli kağızlarına investisiyalar (balans dəyəri)	89,150	13,265
FVOCI kateqoriyasında ölçülən səhm qiymətli kağızları	240	240
Cəmi səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar (ədalətli dəyər)	240	240
Cəmi borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	89,390	13,505

31 dekabr 2022-ci il tarixinə ARMB-nin notları və Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları 1-ci Mərhələyə təsnifləşdirilmişdir.

Borc qiymətli kağızların nominal faiz dərəcələri aşağıda təqdim olunur:

	2022 İllik faiz dərəcəsi	2021 İllik faiz dərəcəsi
ARMB-nin notları	2.9% - 6.6%	6.01%
Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	4.5% - 9.6%	-

Borc qiymətli kağızların balans dəyərinin ödəmə müddəti üzrə təhlili aşağıda göstərilir:

	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	Cəmi
31 dekabr 2022				
ARMB-nin notları	47,539	32,919	-	80,458
Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	-	1,397	7,295	8,692
31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ çıxılmaqla cəmi borc qiymətli kağızları	47,539	34,316	7,295	89,150
	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	Cəmi
31 dekabr 2021				
ARMB-nin notları	13,265	-	-	13,265
31 dekabr 2021-ci il tarixinə GKZ çıxılmaqla cəmi borc qiymətli kağızları	13,265	-	-	13,265

10 Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar (davamı)

Mərkəzi Bankın tədavül müddəti 90 gündən az olan notları pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatda pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin tərkibində göstərilir. ARMB-nin notları və Maliyyə Nazirliyinin istiqrazlarının vaxtı keçməmiş və ya dəyərsizləşməmişdir.

Bütün borc qiymətli kağızları amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülür. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə kredit riski səviyyələri əsasında amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili, eləcə də GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə onların üç mərhələ üzrə açıqlanması göstərilir. Bank tərəfindən istifadə edilən kredit riskinin təsnifatı sistemi və GKZ-nin qiymətləndirilməsi yanaşması, o cümlədən amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızlara tətbiq edilən defolt və SICR anlayışları haqqında məlumat üçün Qeyd 23-ə baxın. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızların balans dəyəri, həmçinin bu aktivlər üzrə Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsini əks etdirir:

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	Cəmi
ARMB-nin notları		
- Ən yüksək dərəcə	80,634	80,634
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən aktivlərin ümumi balans dəyəri	80,634	80,634
Çıxılsın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(176)	(176)
Balans dəyəri	80,458	80,458
Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları		
- Ən yüksək dərəcə	8,711	8,711
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən aktivlərin ümumi balans dəyəri	8,711	8,711
Çıxılsın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(19)	(19)
Balans dəyəri	8,692	8,692

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2021-ci il tarixinə amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən borc qiymətli kağızların kredit keyfiyyətinə görə təhlili göstərilir.

	1-ci Mərhələ (12 aylıq GKZ)	Cəmi
ARMB-nin notları		
- Yüksək dərəcə	13,318	13,318
Cəmi amortizasiya olunmuş dəyərlə ölçülən aktivlərin ümumi balans dəyəri	13,318	13,318
Çıxılsın: kredit zərərləri üzrə ehtiyat	(53)	(53)
Balans dəyəri	13,265	13,265

ARMB-nin notları və Maliyyə Nazirliyinin istiqrazlarının təxmin edilən ədalətli dəyəri haqqında məlumat Qeyd 24-də açıqlanır.

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

11 Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar üzrə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Kompüter və ofis avadanlığı	Mebel və digər avadanlıqlar	Nəqliyyat vasitələri	Cəmi
İlkin dəyər					
31 dekabr 2021-ci il	8,915	16,161	2,071	168	27,315
Əlavələr	55	1,757	142	8	1,962
Silinmələr	(7,798)	(550)	(157)	-	(8,505)
31 dekabr 2022-ci il	1,172	17,368	2,056	176	20,772
Yığılmış köhnəlmə					
31 dekabr 2021-ci il	(8,576)	(13,841)	(1,937)	(40)	(24,394)
Amortizasiya xərci	(216)	(1,222)	(60)	(39)	(1,537)
Silinmələr	7,797	549	154	-	8,500
31 dekabr 2022-ci il	(995)	(14,514)	(1,843)	(79)	(17,431)
Xalis balans dəyəri					
31 dekabr 2021-ci il	339	2,320	134	128	2,921
31 dekabr 2022-ci il	177	2,854	213	97	3,341
	İcarəyə götürülmüş aktivlərin əsaslı təmiri	Kompüter və ofis avadanlığı	Mebel və digər avadanlıqlar	Nəqliyyat vasitələri	Cəmi
İlkin dəyər					
31 dekabr 2020-ci il	8,890	15,904	2,030	114	26,938
Əlavələr	22	381	59	149	611
Silinmələr	-	(124)	(15)	(95)	(234)
Köçürmələr	3	-	(3)	-	-
31 dekabr 2021-ci il	8,915	16,161	2,071	168	27,315
Yığılmış köhnəlmə					
31 dekabr 2020-ci il	(7,948)	(12,881)	(1,897)	(110)	(22,836)
Amortizasiya xərci	(628)	(962)	(54)	(21)	(1,665)
Silinmələr	-	2	14	91	107
31 dekabr 2021-ci il	(8,576)	(13,841)	(1,937)	(40)	(24,394)
Xalis balans dəyəri					
31 dekabr 2020-ci il	942	3,023	133	4	4,102
31 dekabr 2021-ci il	339	2,320	134	128	2,921

12 Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər üzrə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Lisenzialar	Proqram təminatı	Cəmi
İlkin dəyər			
31 dekabr 2021-ci il	12,667	13,399	26,066
Əlavələr	1,103	1,485	2,588
Silinmələr	(9)	-	(9)
31 dekabr 2022-ci il	13,761	14,884	28,645
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2021-ci il	(11,801)	(7,076)	(18,877)
Amortizasiya xərci	(1,081)	(1,224)	(2,305)
Silinmələr	9	-	9
31 dekabr 2022-ci il	(12,873)	(8,300)	(21,173)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2021-ci il	866	6,323	7,189
31 dekabr 2022-ci il	888	6,584	7,472

	Lisenzialar	Proqram təminatı	Cəmi
İlkin dəyər			
31 dekabr 2020-ci il	11,677	12,579	24,256
Əlavələr	990	820	1,810
31 dekabr 2021-ci il	12,667	13,399	26,066
Yığılmış amortizasiya			
31 dekabr 2020-ci il	(10,860)	(5,719)	(16,579)
Amortizasiya xərci	(941)	(1,357)	(2,298)
31 dekabr 2021-ci il	(11,801)	(7,076)	(18,877)
Xalis balans dəyəri			
31 dekabr 2020-ci il	817	6,860	7,677
31 dekabr 2021-ci il	866	6,323	7,189

13 İstifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri

Bank binalar, nəqliyyat vasitələri və digər aktivləri icarəyə götürür. İcarə müqavilələri adətən sabit müddətə bağlanır, lakin bu müddətin uzadılması seçimini də nəzərdə tutur.

Müqavilələrə icarə və qeyri-icarə komponentləri daxil ola bilər. Bank icarə komponentlərini qeyri-icarə komponentlərindən ayırmaq əvəzinə, onları vahid icarə komponenti kimi uçota almaq üsulunu seçmişdir.

İcarə şərtləri fərdi qaydada nəzərdən keçirilir və icarə müqavilələrinə bir çox fərqli şərtlər daxil edilir. İcarə müqavilələrində icarəyə verənin icarə predmeti olan aktivləri ilə bağlı təminat hüququndan başqa heç bir xüsusi şərt nəzərdə tutulmur. İcarə predmeti olan aktivlər kreditlər üzrə təminat kimi istifadə edilə bilməz.

Bankın bir sıra icarə müqavilələrinə icarə müddətinin uzadılması və ləğv edilməsi seçimləri daxil edilmişdir. Onlar Bankın fəaliyyətində istifadə olunan aktivlərin idarə olunmasında əməliyyat çevikliyinin artırılması üçün tətbiq olunur. İcarə müddətinin uzadılma və ləğvetmə seçimlərinin əksəriyyəti Bank və müvafiq icarəyə verənlər tərəfindən icra edilə bilər.

İcarə müqavilələri Bankın icarəyə götürülmüş aktivini istifadə etdiyi tarixdə müvafiq öhdəliklə birlikdə istifadə hüquqlu aktivlər kimi tanınır.

İstifadə hüquqlu aktivlərin icarə predmeti olan aktivlərin növünə görə təhlili aşağıda göstərilir:

	Binalar	Nəqliyyat vasitələri	Digər	Cəmi
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	11,058	137	100	11,295
Əlavələr	-	10	-	10
Silinmələr	-	-	-	-
Amortizasiya xərci	(2,017)	(207)	(132)	(2,356)
Modifikasiyalar	796	188	81	1,065
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	9,837	128	49	10,014
	Binalar	Nəqliyyat vasitələri	Digər	Cəmi
31 dekabr 2020-ci il tarixinə balans dəyəri	5,534	329	49	5,912
Əlavələr	-	-	6	6
Silinmələr	-	-	-	-
Amortizasiya xərci	(1,972)	(192)	(125)	(2,289)
Modifikasiyalar	7,496	-	170	7,666
31 dekabr 2021-ci il tarixinə balans dəyəri	11,058	137	100	11,295

2022-ci il ərzində icarə öhdəlikləri üzrə faiz xərci 289 AZN (2021: 327 AZN) təşkil etmişdir. 2022-ci il ərzində icarə müqavilələri üzrə cəmi ödənişlər 2,598 AZN (2021: 2,553 AZN) olmuşdur. İcarə müqavilələrinə edilmiş ümumi dəyişikliklər nəticəsində istifadə hüquqlu aktivlər və icarə öhdəlikləri 1,065 AZN (2021: 7,666 AZN) artmışdır.

Hər bir hesabat dövrünün sonunda gözlənilən son qalıq dəyəri müqayisə olunan aktivlər üzrə əldə edilən faktiki son qalıq dəyərini, eləcə də proqnozlaşdırılan gələcək qiymətləri əks etdirmək üçün yenidən nəzərdən keçirilir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə ödənilməsi gözlənilən məbləğ 11,142 AZN (2021: 12,559 AZN) təşkil etmiş və icarə öhdəliklərinə daxil edilmişdir.

14 Mənfəət vergisi

Korporativ mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Cari vergi xərci	(1,857)	(526)
Təxirə salınmış mənfəət vergisi xərci	(505)	(473)
Mənfəət vergisi xərci	(2,362)	(999)

2022 və 2021-ci illər ərzində müəssisələr (o cümlədən banklara) tətbiq edilən mənfəət vergisi dərəcəsi 20% təşkil etmişdir. Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi qanunvericilikdə nəzərdə tutulan mənfəət vergisi dərəcəsinə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə üzləşdirilir:

	2022	2021
Vergidən əvvəlki mənfəət/(zərər)	6,384	(2,329)
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş mənfəət vergisi dərəcəsi	20%	20%
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş dərəcə ilə hesablanmalı olan mənfəət vergisi (xərci)/gəliri	(1,277)	466
Vergi məqsədləri üçün çıxılmayan xərclərin vergi effekti:		
Gəlirdən çıxılmayan və digər daimi xərclərin effekti	(1,085)	(1,465)
Mənfəət vergisi xərci	(2,362)	(999)

31 dekabr tarixinə təxirə salınmış vergi aktiv və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2020	Mənfəət və ya zərərdə gəlir/(xərc) kimi tanınmışdır	2021	Mənfəət və ya zərərdə gəlir/(xərc) kimi tanınmışdır	2022
Müvəqqəti fərqlərin vergi effekti					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	89	28	117	(69)	48
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	18	(7)	11	28	39
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	(50)	(1)	(51)	57	6
Müştərilərə verilmiş kreditlər	(2,681)	(271)	(2,952)	(25)	(2,977)
Əmlak və avadanlıqlar	429	(134)	295	(55)	240
Qeyri-maddi aktivlər	(72)	(18)	(90)	(51)	(141)
Sair öhdəliklər	549	(66)	483	201	684
Sair aktivlər	1	(4)	(3)	(591)	(594)
Təxirə salınmış vergi öhdəliyi	(1,717)	(473)	(2,190)	(505)	(2,695)

“Yapı Kredi Bank Azərbaycan” QSC
31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə hesabatları üzrə qeydlər
(min Azərbaycan manatı ilə)

15 Sair aktivlər və öhdəliklər

Sair aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Ödənilməkdə olan məbləğlər	4,291	3,039
Sair maliyyə aktivləri	4,291	3,039
Yenidən mülkiyyətə keçmiş girov	4,496	3,226
Verilmiş avanslar	1,224	1,524
Vergilər üzrə artıq ödəmələr	-	207
Sair	9	41
Sair qeyri-maliyyə aktivləri	5,729	4,998
Sair aktivlər	10,020	8,037

31 dekabr 2022-ci il tarixinə yenidən mülkiyyətə alınmış girov Bankın mülkiyyətinə keçən və satış üçün nəzərdə tutulan 4,496 AZN (31 dekabr 2021: 3,226 AZN) məbləğində iyirmi ədəd (31 dekabr 2021: on yeddi) girov əmlakından ibarət olmuşdur. Bankın daxil siyasətinə uyğun olaraq, yenidən mülkiyyətə keçmiş əmlak adi qaydada satılmalıdır. Əmlakın satışından daxilolmalar kredit qalıqlarının azaldılması və ya ödənilməsi üçün istifadə edilir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə 1,224 AZN (2021: 1,524 AZN) məbləğində verilmiş avanslar əsasən sistemin saxlanması xidmətləri üzrə 380 AZN (2021: 400 AZN) məbləğində avans ödənişlərindən ibarətdir.

Sair öhdəliklər aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2022	2021
İcarə öhdəlikləri	9,954	11,017
Plastik kartlar üzrə hesablaşmalar	2,788	2,880
Sair	29	807
Sair maliyyə öhdəlikləri	12,771	14,704
İşçilər üzrə hesablanmış xərclər	1,626	1,168
Sosial sığorta ayırmaları	350	259
Təxirə salınmış gəlirlər	416	321
Sair	2,184	1,024
Sair qeyri-maliyyə öhdəlikləri	4,576	2,772
Sair öhdəliklər	17,347	17,476

İşçilər üzrə hesablanmış xərclərə Bankın maliyyə nəticələrinə əsasən işçilərə verilmiş 948 AZN (31 dekabr 2021: 548 AZN) məbləğində mükafatlar, eləcə də istifadə edilməmiş məzuniyyət günlərinə görə hesablanmış 678 AZN (31 dekabr 2021: 620 AZN) məbləğində öhdəliklər daxildir.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə təxirə salınmış gəlirlər əsasən plastik kartlar, zəmanət və akkreditivlərin təqdim edilməsinə görə alınmış komissiyalardan ibarətdir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə sair qeyri-maliyyə öhdəliklərinin 759 AZN məbləğində hissəsini (31 dekabr 2021: 614 AZN) sair vergi öhdəlikləri təşkil edir.

15 Sair aktivlər və öhdəliklər (davamı)

31 dekabr tarixinə sair maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıda göstərilir:

Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	2022	2021
<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş</i>		
Sair maliyyə aktivləri		
- Yüksək dərəcə	4,291	3,039
Cəmi sair maliyyə aktivləri	4,291	3,039

16 Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanəti Fondu qarşısında öhdəliklər	19,620	15,312
Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığın İnkişafı Fondu qarşısında öhdəliklər	4,004	4,889
Tələbli depozitlər	5	6
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	23,629	20,207

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bank Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanəti Fondundan və Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan müvafiq olaraq 2050-ci (2021: 2050-ci il) və 2026-cı ilə (2021: 2026-cı il) qədər illik 1-4% (2021: illik 1-4%) və 1% (2021: illik 1%) dərəcəsi ilə 19,620 AZN (2021: 15,312 AZN) və 4,004 AZN (2021: 4,889 AZN) məbləğində borc vəsaitləri cəlb etmişdir.

17 Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Cari hesablar	323,581	261,274
Müddətli depozitlər	42,518	25,150
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	366,099	286,424

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Bankın on ən iri müştərisinə (31 dekabr 2021: on ən iri müştəri) ödəniləcək vəsaitlərin cəmi 156,829 AZN olmuşdur ki, bu da ümumi müştəri portfelinin 43%-ni təşkil edir (31 dekabr 2021: 123,598 AZN və ya 43%). 31 dekabr 2022-ci il tarixinə fiziki şəxslərin müddətli depozit qalıqları üzrə orta illik faiz dərəcəsi 2.19% (2021: 2.15%), hüquqi şəxslərin müddətli depozit qalıqları üzrə isə 3.84% (2021: 3.25%) təşkil etmişdir.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə aşağıdakı müştəri hesabları daxildir:

	2022	2021
Özəl müəssisələr	277,556	212,494
Fiziki şəxslər	87,852	73,225
İctimai təşkilatlar	691	705
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	366,099	286,424

17 Müşətilər qarşısında öhdəliklər (davamı)

Müşəri hesablarının iqtisadi sektorlar üzrə təhlili aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
Ticarət	258,658	180,126
Fiziki şəxslər	87,853	73,226
Daşınmaz əmlak tikintisi	6,457	16,756
Sığorta və digər maliyyə təşkilatları	1,652	1,269
Nəqliyyat və rabitə	9,588	11,887
Dövlət və ictimai təşkilatlar	1,891	3,160
Müşətilər qarşısında öhdəliklər	366,099	286,424

Müşəri hesablarının hər bir kateqoriyasının ədalətli dəyəri haqqında məlumat Qeyd 24-də təqdim edilir. Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar haqqında məlumat Qeyd 25-də açıqlanır.

18 Nizamnamə kapitalı

31 dekabr 2022-ci il tarixinə adi səhmlərin sayı 2,769,035,194 ədəd (2021: 2,769,035,194) olmuşdur. Azərbaycan manatında olan bir adi səhmin nominal dəyəri 0.02 AZN-dir. Bu səhmlər bərabər hüquqludur və bir səhm üzrə səhmdara bir səs hüququ verilir.

Səhmdarlar Bankın nizamnamə kapitalına qoyuluşlarını Azərbaycan manatı ilə həyata keçirmiş və dividend və hər hansı kapital ödənişlərini Azərbaycan manatı ilə almaq hüququna malikdir.

31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə Bankın nizamnamə kapitalı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Dövriyyədə olan adi səhmlərin sayı	Cəmi ödənilmiş və qeydiyyatdan keçmiş adi səhmlərin nominal dəyəri
31 dekabr 2021	2,769,035,194	55,381
Emissiya edilmiş yeni səhmlər	-	-
31 dekabr 2022	2,769,035,194	55,381

19 Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər

Hüquqi məsələlər. Adi fəaliyyəti gedində Bank məhkəmə iddiaları və şikayətləri ilə üzləşir. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn mümkün öhdəlik (əgər olarsa) Bankın maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə əhəmiyyətli dərəcədə mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Şərti vergi öhdəlikləri. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruzdur. Bundan əlavə, Bankın əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərhilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycan Respublikasında son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqe tuta bilər. Buna görə də vergi orqanları Bankın əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarilə, müvafiq orqanlar tərəfindən əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları həmin yoxlamaların keçirildiyi il də daxil olmaqla, vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyətini əhatə edə bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2022-ci il tarixinə onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şərhilə düzgündür və vergi qanunvericiliyi ilə bağlı Bankın mövqeyi dəyişməyəcəkdir.

Prudensial normativlərə riayət edilməsi. Tənzimləyici orqan banklardan yerli standartlara uyğun maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən normativlərə riayət etməyi tələb edir. 31 dekabr 2022 və 31 dekabr 2021-ci il tarixlərinə Bank bütün prudensial normativlərə riayət etmişdir.

19 Təəhhüdlər və şərti öhdəliklər (davamı)

Kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər. Bank tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsində əsas məqsəd lazım olduqda müştəriləri vəsaitlərə təmin etməkdir. Zəmanətlər və rezervli akkreditivlər müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədikdə Bankın ödənişlər edəcəyi ilə bağlı geri çağırılmayan öhdəlikləri əks etdirir. Sənədli akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri Banka müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Bankın müştəri adından üzərinə gətirdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

31 dekabr tarixinə Bankın təəhhüdləri və şərti öhdəlikləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
İstifadə edilməmiş kredit öhdəlikləri	106,420	82,511
Açılmış zəmanətlər	20,036	12,276
Akkreditivlər	932	786
Cəmi kreditlərlə bağlı öhdəliklər	127,388	95,573
Çıxılın: öhdəliklər üzrə təminat kimi saxlanılan pul vəsaitləri	(4,481)	(3,798)
Ehtiyat və pul şəklində təminat alınmış kreditlər çıxılmaqla, cəmi kreditlərlə bağlı öhdəliklər	122,907	91,775

20 Faiz gəlirləri və xərcləri

Faiz gəlirləri və xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Effektiv faiz metodu ilə hesablanmış faiz gəlirləri		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	18,655	16,288
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,079	461
Amortizasiya olunmuş dəyərle ölçülən investisiya qiymətli kağızlar	1,807	1,129
Cəmi effektiv faiz metodu ilə hesablanmış faiz gəlirləri	21,541	17,878
Faiz xərcləri		
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(1,551)	(1,004)
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	(606)	(380)
Cəmi faiz xərcləri	(2,157)	(1,384)
Sair oxşar xərclər		
İcarə öhdəlikləri	(289)	(327)
Cəmi sair oxşar xərclər	(289)	(327)
Cəmi faiz və sair oxşar xərclər	(2,446)	(1,711)
Xalis faiz marjası	19,095	16,167

21 Xalis haqq və komissiya gəlirləri

Xalis haqq və komissiya gəlirləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Plastik kartlarla əməliyyatlar	4,105	3,538
Hesablaşma əməliyyatları	3,984	3,272
Pul vəsaitləri ilə əməliyyatlar	1,845	1,600
Zəmanətlər və akkreditivlər	450	376
Agent fəaliyyəti	271	250
Digər	38	48
Haqq və komissiya gəlirləri	10,693	9,084
Plastik kartlarla əməliyyatlar	(5,195)	(4,039)
Hesablaşma əməliyyatları	(1,227)	(1,049)
Agent fəaliyyəti	(127)	(109)
Digər	(206)	(275)
Haqq və komissiya xərcləri	(6,755)	(5,472)
Xalis haqq və komissiya gəlirləri	3,938	3,612

22 Əmək haqqı, ümumi və inzibati xərclər

Əmək haqqı xərcləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Əmək haqqı və mükafatlar	8,973	7,084
Sosial sığorta ayırmaları	1,353	995
İşçilərə digər ödənişlər	1,022	878
Əmək haqqı xərcləri	11,348	8,957

Ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2022	2021
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	3,842	3,963
İstifadə hüquqlu aktivlər üzrə amortizasiya xərcləri	2,356	2,289
Texniki dəstək xərcləri	1,549	1,539
Təmir və saxlanma xərcləri	1,099	970
Hüquq və konsaltinq xidmətləri	1,056	819
Mühafizə xidməti	1,014	940
Rabitə xərcləri	795	863
Marketinq və reklam xərcləri	478	529
Kommunal xidmətlər	325	294
Mənfəət vergisindən başqa digər əməliyyat vergiləri	228	267
Əyləncə xərcləri	184	69
Ofis təchizatı xərcləri	154	94
Digər xərclər	834	1,000
Ümumi və inzibati xərclər	13,914	13,636

23 Risklərin idarə olunması

Öz fəaliyyətində Bank müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Bankın daim mənfəətlə işləməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bankın hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Bank kredit riski, likvidlik riski, bazar riski və əməliyyat riskinə məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Bankın strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu. İdarə Heyəti risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyət daşıyır, lakin risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyət daşıyan ayrıca müstəqil orqanlar da vardır.

Direktorlar Şurası. Direktorlar Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

İdarə Heyəti. İdarə Heyəti Bankda ümumi risk prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Risk Komitəsi. Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental risk məsələləri üçün məsuliyyətlidir və risklə bağlı müvafiq qərarların yerinə yetirilməsinə nəzarət edir.

Risklərin idarə olunması bölməsi. Risklərin idarə olunması bölməsi müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Risklərə nəzarət bölməsi. Risklərə nəzarət bölməsi bütün Bankda risk prinsipləri, qaydaları və limitlərinə uyğunluğu izləmək üçün məsuliyyət daşıyır. Hər bir təsərrüfat qrupuna risklərə müstəqil nəzarət, o cümlədən müəyyən edilmiş limitlərlə müqayisədə riskə məruz qalan pozisiyaların həcminə nəzarət, eləcə də yeni məhsulların və strukturlaşdırılmış əməliyyatların riskinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşıyan mərkəzsizləşdirilmiş bölmə daxildir. Bu bölmə həmçinin risklərin ölçülməsi və hesabat sistemlərində tam əks etdirilməsi üçün məlumatın toplanmasını təmin edir.

Bankın xəzinədarlığı. Bankın xəzinədarlığı Bank aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Bankın maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üzrə məsuliyyət daşıyır.

Daxili Audit. Daxili audit funksiyası hər il Bankda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Bankın prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabat sistemləri. Bankın riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellər keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir. Bundan əlavə, Bank baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə ən pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Bankın müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Bankın biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Bankın qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Bank bütün risk və əməliyyat növləri üzrə ümumi risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və bu qabiliyyəti qiymətləndirir.

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Mütəmadi olaraq sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər haqqında məlumat təqdim edilir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası. Konsentrasiya biznes tərəfdaşlarının oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olması və nəticədə iqtisadi, siyasi və ya digər şərtlərdəki dəyişikliklərin həmin biznes tərəfdaşlarının müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin yerinə yetirilməsi imkanlarına oxşar təsir göstərməsindən yaranır. Konsentrasiya Bankın fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərə və sənaye sahələrinə təsir göstərən dəyişikliklərə həssaslığını göstərir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Bankın daxili siyasət və prosedurlarına diversifikasiyalı portfelin dəstəklənməsinə yönəlmiş xüsusi prinsiplər daxil edilir. Müəyyən edilmiş risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Kredit riski. Maliyyə aləti ilə əməliyyat aparan bir tərəfin müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməməsi nəticəsində digər tərəfə maliyyə zərəri vurularsa, Bank kredit riskinə məruz qalır.

Kredit riski Bankın qarşı tərəflərlə həyata keçirdiyi kredit və digər əməliyyatlar nəticəsində yaranır ki, bu da maliyyə aktivlərinin və balansdankənar kredit öhdəliklərin yaranmasına səbəb olur.

Bankın məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsi maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda maliyyə aktivlərinin balans dəyərində əks etdirilir. Təqdim edilmiş maliyyə zamanətləri, kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər, istifadə edilməmiş kredit xətləri və ixrac/idxal akkreditivləri üçün maksimal kredit riski öhdəliyin məbləğidir.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri. Bank müştərilərə zamanətlər verir. Həmin zamanətlər Bankın müştərilərin adından ödənişlər aparmağını tələb edə bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Bankı kreditlərlə oxşar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentləri üzrə kredit riskinin maksimal həcmi, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı həmin komponentlərin balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə aktivlərinin növləri üzrə kreditin keyfiyyəti. Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Bankın daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə Bankın kredit reytingi sistemində əsaslanaraq maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

Bank kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitoring etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

Bank kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər hər bir biznes tərəfdaşına risk reytingi verən kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit risklərini azaltmaq məqsədilə Bank fəal şəkildə girovdan istifadə edir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi. GKZ gələcək pul axınlarındakı azalmaların ehtimal ilə ölçülmüş cari dəyərinin qiymətləndirilməsidir (yəni, müəyyən müddət ərzində çəki qismində müvafiq defolt riskləri istifadə olunmaqla kredit zərərlərinin orta çəkisidir). GKZ-nin qiymətləndirilməsi obyektivdir və gələcəkdə makroiqtisadi vəziyyətin inkişafı üzrə gözlənilən defolt riskinin uyğunlaşdırılması yolu ilə müəyyən edilir. GKZ-nin qiymətləndirilməsi Bank tərəfindən istifadə olunan dörd parametrdən biri olan əsasən həyata keçirilən defolt ehtimalı ("PD"), defolta məruz qalan dəyər ("EAD"), defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ ("LGD") və diskont dərəcəsi ("DR").

Defolt anlayışı və 3-cü Mərhələ meyarı. Aşağıdakı halda Bank defolt vəziyyətinin yarandığını hesab edir.

- Kreditin ödənişi 90 gündən artıq gecikdirildikdə;
- Müştərinin balansdankənar silinmiş krediti olduqda.

GKZ maliyyə alətinin *bütöv müddəti* üzrə modelləşdirilir. *Bütöv müddət* borc alətlərinin bitmə tarixinədək qalan müddət ərzində gözlənilən hər hansı qabaqcadan ödənişlər nəzərə alınmaqla müəyyən edilir. Kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər və maliyyə zamanəti müqavilələri üçün bu, Bankın kredit vermək üçün cari müqavilə öhdəliyinə malik olduğu müddət ərzində müqavilə ilə müəyyən edilmiş müddətdir. Müqavilədə nəzərdə tutulan ödəmə müddəti əsasında bütöv müddət üzrə potensial zərərlərin müəyyən edilməsi prinsipinə istisna olaraq fiziki şəxslərə verilmiş kredit kartları üzrə bütöv müddət üçün potensial zərərlər kredit kartları üzrə müqavilələrin gözlənilən müddəti və daxili statistikaya əsaslanan dövr ərzində müəyyən edilir və orta hesabla 3-5 il təşkil edir.

"Bütöv müddət üçün GKZ" modelində maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində bütün mümkün defolt hadisələrinin baş verməsi nəticəsində yaranan zərərlər qiymətləndirilir. "12 aylıq GKZ" modeli hesabat dövründən sonra 12 ay ərzində və ya bitmə tarixinə bir ildən az qalmış maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində hesablanır və bitmə tarixinədək qalan müddət üzrə gözlənilən kredit zərərlərinin bir hissəsini təşkil edir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi üçün Bank üç yanaşma tətbiq edir: (i) fərdi qaydada qiymətləndirmə; (ii) portfel əsasında qiymətləndirmə: daxili reytinglər fərdi qaydada qiymətləndirilir, lakin eyni kredit riski reytingləri və eyni kredit portfeli seqmentləri üçün GKZ-nin hesablanması prosesində eyni kredit riski parametrləri (məsələn, PD, LGD) tətbiq edilir; və (iii) xarici reytinglər əsasında qiymətləndirmə.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış GKZ səviyyəsi ilkin tanınmadan sonra borcalanın kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsindən asılıdır. Bu yanaşma gözlənilən kredit zərərlərinin qiymətləndirilməsi üçün üç mərhələli modelə əsaslanır. 1-ci Mərhələ - ilkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş və həmin vaxtdan kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq GKZ əsasında dəyərsizləşmə ehtiyatı tanınır. İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, lakin hələ dəyərsizləşmiş maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürülür və dəyərsizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Maliyyə aləti dəyərsizləşdikdə 3-cü Mərhələyə köçürülür və dəyərsizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır.

Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması meyarı artıq yerinə yetirilmədikdə, maliyyə aləti 1-ci Mərhələyə geri köçürülür. Əgər maliyyə aktivləri kredit riskinin əhəmiyyətli artması nəticəsində 2-ci Mərhələyə köçürülmüşdürsə, Bank həmin kredit riskinin aktuallığının saxlanması və ya dəyişməsindən əmin olmaq üçün ona nəzarət edir.

Defolt vəziyyətindən qayıtma defolt zamanı ona səbəb olmuş hadisələrin başa çatmasından asılıdır. Bu zaman iki ssenari müşahidə oluna bilər:

- 90 gündən artıq vaxtı keçmiş maliyyə aktivlərinin gecikmə müddəti ardıcıl olaraq altı ay ərzində 30 günə çatdıqda, bu defolt hesab edilmir;
- digər defolt hadisələrinin təsir etdiyi vaxtı keçmiş maliyyə aktivləri ardıcıl olaraq altı ay ərzində hər hansı defolt meyarına cavab vermədikdə, defolt statusundan çıxır;
- müştərinin defolt vəziyyəti ilə bağlı rəhbərlik tərəfindən hər hansı digər məlumat təqdim edildikdə.

Bu məntiq gecikmənin aradan qaldırılmasından sonrakı dövrdə maliyyə aktivinin defolt vəziyyətinə yenidən qayıtması ehtimalına əsasən aparılan təhlil nəticəsində müəyyən edilir.

Maliyyə zəmanətləri və kreditlərin verilməsi ilə bağlı öhdəliklər üzrə GKZ-nin qiymətləndirilməsi. Bu maliyyə alətləri üzrə GKZ-nin qiymətləndirilməsi balans riskləri üçün yuxarıda qeyd edilən eyni mərhələləri əks etdirir və EAD-nin hesablanması hissəsində fərqlənir. EAD kreditə konvertasiya əmsalı (“CCF”) və gələcək əməliyyatlar (ExOff) üzrə müqavilə öhdəliyindən ibarətdir. Korporativ müştərilər üçün açılan, lakin istifadə edilməyən kredit xətləri, fiziki şəxslərə verilmiş kredit kartları və maliyyə zəmanətləri üçün CCF defolt zamanı borcların statistik təhlili əsasında müəyyən edilir. Overdraftlar üçün CCF kredit limitlərinin müştərilər tərəfindən istənilən zaman istifadə edilə bilməsinə görə 100% müəyyən edilir.

Daxili reytinglər. PD modellərinin hazırlanması məqsədilə hər bir maliyyə aktivləri üzrə risk profilinin fərqləndirilməsi üçün sadələşdirilmiş davranış qiymətləndirmə modelləri hazırlanmış və təkmilləşdirilmişdir.

Kredit riskinin təsnifatı portfel riskləri üzrə daxili proseslərin qiymətləndirilməsi və idarə edilməsi üçün banklar tərəfindən geniş istifadə edilən vasitədir. Kredit riskinin təsnifatı ümumilikdə müəyyən zaman anında mövcud olan məlumata əsasən gələcəkdə baş verməsi ehtimal olunan hadisənin proqnozlaşdırılması üçün müəyyən edilmiş statistik metoddur. Bu, xüsusilə banklara kredit almaq üçün müraciət edən müştərinin (müraciətin qiymətləndirilməsi modeli) və ya portfeldə artıq mövcud olan müştərinin defolt ehtimalını qiymətləndirməyə imkan yaradır (davranış qiymətləndirmə modeli).

Keçmiş ödəmə davranışının gələcək üçün effektiv göstərici olması kredit riskinin təsnifatı modelinin işlənilməsi üçün əsas fərziyyə hesab edilir və beləliklə, həmin modellər keçmiş məlumatlara əsasən hazırlanmışdır. Xüsusilə, davranış modellərinin hazırlanması zamanı əvvəlki defolt vəziyyəti, kreditlərin əvvəlki istifadəsi, əvvəlki ödənişlər və ya ödənişlərin toplanmasına dair məlumatlardan istifadə edilir. Praktikada, kredit riskinin təsnifatı nəticələri əlaqəli atributlar və çəki əmsalları ilə birlikdə yüksək proqnozlu məlumatların xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir. Ümumi reyting hər bir xüsusiyyət üzrə ümumi göstəricilərdən formalaşır.

Kredit riskinin təsnifatı göstəricilərinə əsaslanan reytinglər oxşar risk profilili maliyyə aktivlərini əks etdirir. Bu səbəbdən, defolt ehtimalları Bankın ümumi mənsəli riskləri (segment və reytinglər üzrə) əsasında hesablanır.

Kredit riskinin təsnifatı sistemi. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi və kredit riskinin səviyyəsinə görə maliyyə alətlərinin təsnifləşdirilməsi məqsədilə Bank iki yanaşmadan: Daxili risk əsaslı reyting sistemindən (IRB) və beynəlxalq reyting agentlikləri (Standard & Poor's - “S&P”, Fitch, Moody's) tərəfindən müəyyənləşdirilən xarici kredit reytingi sistemindən istifadə edir. Kənar kredit reytingləri və müəyyən edilmiş PD intervalları aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Vahid şkala üzrə ödəmə qabiliyyəti dərəcələri	Kənar beynəlxalq reyting agentliklərinin müvafiq reytingləri (S&P)	Müvafiq PD intervalı
Ən yüksək dərəcə	Reytingi AAA dan BB+ dək	0,01% - 0,5%
Yüksək dərəcə	Reytingi BB dən B+ dək	0,51% - 3%
Orta dərəcə	B, B-	3% - 10%
Xüsusi monitoring tələb edir	CCC+ dən CC- dək	10% - 99,9%
Defolt	C, D-I, D-II	100%

Vahid şkala üzrə kredit riskinin hər bir səviyyəsi üçün müəyyən ödəmə qabiliyyəti dərəcələri təyin olunur:

- *Ən yüksək dərəcə* – aşağı kredit riski olan yüksək keyfiyyətli aktivlər;
- *Yüksək dərəcə* – orta kredit riski olan kifayət qədər keyfiyyətli aktivlər;
- *Orta dərəcə* – qənaətbəxş kredit riski olan orta keyfiyyətli aktivlər;
- *Xüsusi monitoring tələb edir* – daha ətraflı monitoring və bərpaedici idarəetmə tələb edən kreditləşdirmə mexanizmləri; və
- *Defolt* – defolt hadisəsi baş vermiş kreditləşdirmə mexanizmləri.

Kənar reytinglər. Kontragentlərə kənar reytinglər S&P, Moody's və Fitch kimi müstəqil beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən təyin edilir. Bu reytinglər ictimaiyyətə açıqdır. Həmin reytinglər və müvafiq PD intervalları aşağıdakı maliyyə alətlərinə tətbiq edilir: ARMB-dən alınacaq vəsaitlər, müxbir hesablar üzrə qalıqlar, o cümlədən overnayt depozitlər və depozitlər.

Defolt ehtimalı (PD). PD müəyyən müddət ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsidir. Hər bir maliyyə aktivini üzrə hesablanmış bütöv müddət üçün PD əyrisi portfelin müddətindən, reytingindən və seqmentindən asılıdır.

GKZ-nin hesablanması üçün iki növ defolt ehtimalından istifadə edilir: 12 aylıq və bütöv müddət üçün defolt ehtimalı. 12 aylıq defolt ehtimalının qiymətləndirilməsi əvvəlki dövrlər üzrə defolt haqqında mövcud olan ən son məlumatlara əsaslanır və zərurət yarandıqda, dəstəkləyici proqnozlaşdırılan məlumatlar da nəzərə alınır. Bütöv müddət üçün defolt ehtimalı maliyyə alətinin qalan müddəti ərzində defoltun baş vermə ehtimalının qiymətləndirilməsini əks etdirir və maliyyə alətinin bütöv müddəti ərzində 12 aylıq defolt ehtimalının məbləğinə bərabərdir.

Hər bir seqment üçün PD-lər nəzərdən keçirilən tarixdən bir il ərzində defolt olmuş kreditlərin nisbəti kimi kollektiv şəkildə müəyyən edilmişdir. Bu göstərici müşahidə müddəti ərzində hər ay reqressiya məqsədilə ölçülür. Defolt miqrasiyası müştəri səviyyəsində müəyyən edilir. 1-ci və 2-ci Mərhələlərə aid olan aktivlər kəşşən, əmsal və saxta dəyişən göstəricilərdən istifadə etməklə birlikdə modelləşdirilir. Bank saxta dəyişənlərə görə overfit-ə yol verməmək və defolt səviyyəsinin müddəti ərzində makroiqtisadi dəyişənlər və onların geriləmələri üzərindən nisbi defolt dərəcələrini reqressiya etmək üçün 1-ci və 2-ci Mərhələlər üzrə defolt dərəcələrini müvafiq orta göstəricilərə bölməklə normallaşdırır. Akaike İnformasiya Meyarları (“AIC”) kiçik nümunələrdə overfit-ə meyilli olduğuna görə dəyişənlərin seçilməsi üçün Bayes İnformasiya Meyarlarından (“BIC”) istifadə edilmişdir.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi məqsədilə, Bank dəstəkləyici gələcək məlumatlardan və əsasən də öz makroiqtisadi proqnozlaşdırma modelinin nəticəsindən istifadə etmişdir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə GKZ səviyyəsinə uyğun olan ən əhəmiyyətli gələcək fərziyyələr aşağıda göstərilir:

Dəyişənlər	Korporativ / kommersiya müştəriləri	Biznes kreditləri	İstehlak kreditləri	İpoteka kreditləri
İstehlak Qiymətləri İndeksi (qeyri-inflyasiya) və onun geriləmələri			BƏLİ	
Nominal gəlir			BƏLİ	BƏLİ
USD/AZN məzənnəsi		BƏLİ		
Brent markalı neftin spot qiyməti		BƏLİ		
Real qeyri-neft sektoru üzrə ÜDM	BƏLİ			
Büdcə xərcləri				BƏLİ

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Model proqnozlarının verilənlərə uyğunluğu eyni makroiqtisadi dəyişənin bütün artım templəri üçün Kolmoqorov-Smirnov (KS) testinin orta p-dəyərləri əsasında ölçülür.

Bütün makroiqtisadi dəyişənlər üçün hesablamaların nəticələri “Student’s t” paylanması ilə ibarət ən yüksək orta p-dəyərlərini göstərir, buna görə də ssenari ehtimalını qurmaq üçün həmin nəticələrdən istifadə olunur.

Təxmin edilən parametrlərə əsasən, 0.1% interval ilə 1000 kvantil hesablanmış, onların ortalaması dəyişənlər üzrə ssenarilərə çevrilmişdir. Hər bir ssenariyə çəki əmsali təyin etmək üçün Monte Karlo simulyasiyasını tətbiq edərək birgə ehtimal cədvəlləri hesablanmışdır.

Yekun defolt ehtimalı dərəcələri bu ssenariləri əks etdirir və yuxarıda qeyd olunan ehtimal ilə ölçülmüş orta çəki əmsallarından ibarətdir.

Makroiqtisadi amillər. Bankın daxili proqnozları növbəti üç il ərzində gözlənilən makroiqtisadi inkişaf üzrə ən dəqiq təxminləri əks etdirir. Üç ildən sonra heç bir makroiqtisadi təsir nəzərə alınmamışdır. Müvafiq iqtisadi dəyişənlərin defolt ehtimalına təsiri həmin dəyişənlərdəki dəyişikliklərin əvvəlki dövrlərdə defolt səviyyəsinə təsirini aydınlaşdırmaq üçün statistik regressiya təhlilindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir.

Digər iqtisadi proqnozlarda olduğu kimi, bu proqnozlarda da yüksək dərəcədə qeyri-müəyyənlik mövcuddur və bu səbədən, faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bank hesab edir ki, bu proqnozlar mümkün nəticələrin ən dəqiq təxminlərini əks etdirir.

Defolt baş verəcəyi halda itirilməsi gözlənilən məbləğ (LGD). LGD defolt baş verdiyi zaman yaranan zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə üzrə ödənilməli gələcək pul axınları ilə borcalanın əldə etməsi gözlənilən pul axınları arasındakı fərqi əsaslandır. Gözlənilən zərərlər hesabat dövrünün sonunda cari dəyərə diskontlaşdırılır.

LGD kontragentin və maliyyə alətinin növündən asılıdır. LGD defolt hadisəsinin baş verməsindən sonra gözlənilən defolt vəziyyətindən qayıtma hallarına təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. LGD-nin hesablanması defolt vəziyyətindən qayıtma statistikasına əsasən hesablanır.

LGD defolt olmuş kredit üzrə zərərin həcmi ilə bağlı Bankın proqnozunu əks etdirir. LGD kontragentin növündən, iddianın növündən və prioritetindən, eləcə də girovun və ya digər kredit təminatının mövcudluğundan asılıdır.

12 aylıq və bütöv müddət üzrə LGD defolt hadisəsinin baş verməsindən sonra gözlənilən defolt vəziyyətindən qayıtma hallarına təsir edən amillər əsasında müəyyən edilir. LGD-nin qiymətləndirilməsi yanaşması üç mümkün mütəda bölünə bilər:

- LGD-nin girovun müəyyən xüsusiyyətləri əsasında qiymətləndirilməsi;
- LGD-nin defolt vəziyyətindən qayıtma statistikasına əsasən portfel əsasında hesablanması; və ya
- LGD-nin fərqli amillər və ssenarilərdən asılı olaraq fərdi qaydada müəyyən edilməsi.

LGD-ni hesablayarkən Bank girovun proqnozlaşdırılan dəyəri, əvvəlki dövrlərdə satış üzrə güzəştlər, həmçinin daşınmaz əmlak, pul və likvid qiymətli kağızlar ilə təmin edilmiş kreditlərə dair digər amillər kimi müəyyən xüsusiyyətləri nəzərə alır. LGD korporativ kreditlər və təminatlı/təminatlı fərdi kreditlər üzrə qalığın ödənilməsi ilə bağlı mövcud olan ən son statistik məlumatlardan istifadə etməklə kollektiv əsasda hesablanır.

Defolta məruz qalan dəyər (EAD). EAD hesabat dövründən sonra riskin məbləğində gözlənilən dəyişiklikləri nəzərə alaraq, gələcək defolt tarixində riskin qiymətləndirilməsi, o cümlədən əsas borc və faizlərin ödənilməsi və kredit öhdəlikləri üzrə vəsaitlərin gözlənilən istifadəsidir.

Bərpa olunan kreditlər üzrə EAD Kredite Konvertasiya Əmsalından (CCF) istifadə etməklə qiymətləndirilir. CCF müəyyən müddət ərzində balansdankənar məbləğlərin balans öhdəliyinə çevrilməsi ehtimalını əks etdirən göstəricidir. CCF, 3-12 aylıq əvvəlki vəziyyətlə müqayisədə defolt anında balansdankənar məbləğin balans məbləğinə maksimum (riyazi ortalama) konvertasiya faizi hesab edilir. Maliyyə zamanətləri üzrə CCF beynəlxalq “Basel 3” standartına əsasən müəyyən edilir.

EAD maliyyə alətinin növünə görə fərqlənən gözlənilən ödəniş qrafikinə əsasən müəyyən edilir. Amortizasiya olunan maliyyə alətləri və birdəfəlik kreditlər üçün EAD borcalan tərəfindən 12 ay müddətinə və ya bütöv müddət üzrə ödənişlər əsasında müəyyən edilir. Bu zaman borcalan tərəfindən gözlənilən artıq ödəmə də nəzərə alınır. Hesablamaya, həmçinin vaxtından əvvəl ödəniş və ya yenidən maliyyələşdirmə ehtimalları daxildir. Bərpa olunan kreditlər üçün EAD istifadə edilmiş vəsaitlərin cari qalığını defolt anında qalan limitin gözlənilən istifadəsini nəzərdə tutan “Kreditə Konvertasiya Əmsalına” əlavə etməklə proqnozlaşdırılır.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Bu fərziyyələr kreditin növü, cari istifadə limiti və müəyyən borc alanın davranış xüsusiyyətlərindən asılı olaraq dəyişir.

Mərhələlərin müəyyən edilməsi

Hazırkı maliyyə hesabatlarında tanınmış GKZ səviyyəsi maliyyə aktivinin üç mərhələli model üzrə hansı mərhələyə təsnifləşdirilməsindən asılıdır. 1-ci Mərhələdə - ilkin tanınma zamanı dəyərsizləşməmiş və həmin vaxtdan kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmamış maliyyə aktivləri üzrə 12 aylıq GKZ əsasında dəyərsizləşmə ehtiyatı tanınır. İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artmış, lakin hələ dəyərsizləşməmiş maliyyə aləti 2-ci Mərhələyə köçürülür və dəyərsizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Maliyyə aləti dəyərsizləşdikdə 3-cü Mərhələyə köçürülür və dəyərsizləşmə ehtiyatı bütöv müddət üçün gözlənilən kredit zərərləri əsasında tanınır. Aktivin 3-cü Mərhələyə köçürülməsi nəticəsində Bank faiz gəlirini ümumi balans dəyəri əsasında tanımağı dayandırır və faiz gəlirini hesablayarkən gözlənilən kredit zərərləri çıxılmaqla, aktivin effektiv faiz dərəcəsini balans dəyərinə tətbiq edir.

- *Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması (2-ci Mərhələ)*

İlkin tanınma vaxtından etibarən kredit riskində əhəmiyyətli dərəcədə artma olub-olmamasının qiymətləndirilməsi bütün portfel üzrə aparılır (2-ci Mərhələ). 2-ci Mərhələni müəyyən etmək üçün istifadə edilən meyarların uyğunluğu Bankın Risklərin İdarə Edilməsi Departamenti tərəfindən mütəmadi olaraq nəzərdən keçirilir və təhlil edilir. Maliyyə aktivlərinin ödənişi 30 gündən artıq gecikdirildiyi halda, ilkin tanınma vaxtından kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artması fərziyyəsi təkbiz edilmir.

Aşağıdakı keyfiyyət, kəmiyyət və ya məhdudlaşdırıcı meyarlardan bir və ya bir neçəsi baş verdiyi təqdirdə, Bank maliyyə aləti üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artdığını hesab edir:

- ödəniş müddəti 31-90 gün gecikdirildikdə;
- vaxtı keçmiş kreditlər restrukturizasiya edildikdə;
- Müştərilərin öz öhdəliklərini yerinə yetirməməsi səbəbindən nağdsız kreditlər nağd pul kreditinə qaytarıldıqda;
- Müştərinin maliyyə vəziyyətinin pisləşməsi ilə bağlı rəhbərlik tərəfindən hər hansı digər məlumat təqdim edildikdə.

2-ci Mərhələ üzrə şərtlər yerinə yetirilmədikdə, müəyyən edilən sınaq müddəti ərzində (6 ay) borc alanın 10 gündən çox vaxtı keçmiş digər kredit qalıqları olmadıqda, maliyyə alətləri 1-ci Mərhələyə geri köçürülür. Kreditin ödənişi 10 gündən artıq gecikdirildikdə və ya kredit təkrar restrukturizasiya edildikdə, sınaq müddəti sıfırlanır.

Maliyyə aktivini keyfiyyət göstəricisi əsasında 2-ci Mərhələyə köçürüldüyü halda, Bank həmin göstəricinin saxlanılması və ya dəyişdirilməsindən əmin olmaq üçün ona nəzarət edir.

GKZ modellərinə daxil edilmiş proqnozlaşdırılan məlumatlar. Kredit riskinin əhəmiyyətli dərəcədə artmasının qiymətləndirilməsi və gözlənilən kredit zərərlərinin hesablanması zamanı dəstəkləyici proqnozlaşdırılan məlumatlardan istifadə edilir. Bank kredit riski və gözlənilən kredit zərərlərindəki dəyişikliklərə uyğun olan bəzi əsas iqtisadi dəyişənləri müəyyən etmişdir. Bu iqtisadi dəyişənlərə dair proqnozlar (“əsas iqtisadi ssenari”) Bank tərəfindən təqdim edilir və növbəti üç il üçün gözlənilən makroiqtisadi vəziyyətin ən dəqiq təxminlərini əks etdirir. Müvafiq iqtisadi dəyişənlərin PD, EAD və LGD-yə təsiri həmin dəyişənlərdəki dəyişikliklərin əvvəlki dövrlərdə defolt səviyyəsinə, eləcə də LGD və EAD-nin komponentlərinə təsirini aydınlaşdırmaq üçün statistik regressiya təhlilindən istifadə etməklə müəyyən edilmişdir.

Əsas iqtisadi ssenariyə əlavə olaraq, Bankın Risklərin İdarə Edilməsi departamenti ssenari çəkilişi ilə yanaşı digər mümkün ssenariləri də təmin edir. İstifadə edilən digər ssenarilərin sayı qeyri-xətiliyin təmin edilməsi üçün əsas məhsulun hər bir növünün təhlili əsasında müəyyən edilir. Ssenarilərin sayı və xüsusiyyətləri hər bir hesabat tarixində yenidən qiymətləndirilir. Ssenari çəkilişi seçilmiş hər bir ssenarinin əks etdirdiyi mümkün nəticələrin həcmi nəzərə alaraq, statistik təhlil və ekspert mülahizəsi əsasında müəyyən edilir. SICR hər bir əsas və digər ssenarilər üçün bütöv müddət üzrə PD-ni müvafiq çəki ssenarilərinə, eləcə də kəmiyyət və məhdudlaşdırıcı meyarlara vurmaqla qiymətləndirilir. Bu, bütöv maliyyə alətinin 1-ci, 2-ci və ya 3-cü Mərhələlərə aid edilməsini və 12 aylıq və ya bütöv müddət üzrə GKZ-nin qeydə alınmasını müəyyən edir. Bu qiymətləndirmədən sonra Bank GKZ-ni ehtimal ilə ölçülmüş 12 aylıq GKZ (1-ci Mərhələ) və ya ehtimal ilə ölçülmüş bütöv müddət üzrə GKZ (2-ci və 3-cü Mərhələlər) kimi qiymətləndirir.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Ehtimal ilə ölçülmüş bu GKZ-lər müvafiq GKZ modelindəki hər bir ssenarini sınaqdan keçirməklə və müvafiq ssenari çəkisinə vurmaqla (ilkin məlumatların çəkisindən fərqli olaraq) müəyyən edilir.

Hər bir iqtisadi proqnozda olduğu kimi, onların reallaşması ilə bağlı fərziyyələr və ehtimallar yüksək dərəcəli qeyri-müəyyənliklə əlaqədardır və buna görə də faktiki nəticələr proqnozlaşdırılan nəticələrdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənə bilər. Bank bu proqnozları mümkün nəticələrin ən dəqiq təxminləri kimi hesab edir və seçilmiş ssenarilərin mümkün ssenarilərin diapazonunu düzgün əks etdirməsini müəyyən etmək üçün Bankın fərqli portfelleri daxilində qeyri-xətliyi və assimetrixalılığı təhlil etmişdir.

Bank maliyyə aktivləri üzrə təxminlər və faktiki zərərər arasında fərqlərin azaldılması üçün öz metodologiya və fərziyyələrini müntəzəm olaraq nəzərdən keçirir. Belə fərqlərin təhlili (bək-testing) ən azı ildə bir dəfə aparılır.

GKZ-nin qiymətləndirilməsi metodologiyası üzrə bək-testing nəticələri Bankın rəhbərliyinə təqdim edilir və səlahiyyətli şəxslərlə razılaşdırıldıqdan sonra modellərin və fərziyyələrin təkmilləşdirilməsi üçün növbəti addımlar müəyyən edilir.

Bankın monetar aktiv və öhdəlikləri üzrə coğrafi konsentrasiya aşağıdakı kimidir:

	2022				2021			
	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər xarici ölkələr	Cəmi	Azərbaycan	İƏİT	MDB və digər xarici ölkələr	Cəmi
Aktivlər								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	84,604	67,190	660	152,454	161,169	27,079	14,676	202,924
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	13,323	6,169	-	19,492	10,100	12,276	-	22,376
Müştərilərə verilmiş kreditlər	208,943	5,452	-	214,395	149,579	-	-	149,579
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	89,390	-	-	89,390	13,505	-	-	13,505
Sair maliyyə aktivləri	4,291	-	-	4,291	3,039	-	-	3,039
Cəmi aktivlər	400,551	78,811	660	480,022	337,392	39,355	14,676	391,423
Öhdəliklər								
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	23,629	-	-	23,629	20,207	-	-	20,207
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	366,099	-	-	366,099	286,424	-	-	286,424
Sair maliyyə öhdəlikləri	12,771	-	-	12,771	14,704	-	-	14,704
Cəmi öhdəliklər	402,499	-	-	402,499	321,335	-	-	321,335
Xalis aktivlər/(öhdəliklər)	(1,948)	78,811	660	77,523	16,057	39,355	14,676	70,088

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adı və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Bankın ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin hərtərəfli qiymətləndirilməsi üçün mürəkkəb sistem tərtib etmişdir. Likvidliyin idarə edilməsi metodları və hesabatları Bankın Müşahidə Şurası tərəfindən təsdiq edilir, Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi Departamenti tərəfindən hazırlanır və hər ay Aktivlər və Öhdəliklər Komitəsi tərəfindən nəzərdən keçirilir.

Bank pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən, bazarda fəal alınıb-satılan və müxtəlif aktivlər portfelinə sahibdir. Bundan əlavə, Bank ARMB-də məcburi ehtiyat saxlayır və bütün filialları, bankomatları və müxbir hesablardakı qalıqları üzrə çox effektiv pul vəsaitlərinin idarə edilməsi sistemini istifadə edir.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Likvidlik vəziyyəti Bank tərəfindən ARMB-nin təyin etdiyi minimum 30% likvidlik əmsalına əsaslanaraq fərdi şəkildə qiymətləndirilir və idarə edilir. 31 dekabr tarixinə bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
Ani likvidlik əmsalı	74.14%	73.56%

Bank pandemiyanın və neft qiymətlərindəki azalmanın likvidlik vəziyyətinə potensial təsirini yaxından izləyir. Depozit faizləri faiz dərəcələrindəki dəyişikliklər və bank sektorundakı ümumi likvidlik vəziyyəti ilə əlaqədar mütəmadi olaraq tənzimlənir. Müştərilərlə əməliyyatlar kreditləşmə prosesi daxil olmaqla, mümkün likvidlik təsirləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilir.

Likvidliklə bağlı görülən tədbirlər nəticəsində 2022-ci ildə Bank kritik likvidlik mövqeyi ilə üzləşməmiş və ölkədəki iqtisadi və maliyyə şəraitinin gözlənilən normallaşması sayəsində likvidlik vəziyyətinin 2023-cü ildə daha da yaxşılaşacağını gözləyir.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili. Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Bankın 31 dekabr tarixinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilməsi hesab olunur. Bununla bərabər Bank gözləyir ki, müştərilərin çoxu Bank ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Bankın hesabladığı gözlənilən pul vəsaitlərinin hərəkətlərini əks etdirmir.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	877	2,286	8,003	19,943	31,109
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	336,666	16,127	14,170	3	366,966
Sair maliyyə öhdəlikləri	3,474	1,759	5,256	3,471	13,960
Cəmi diskontlaşdırılmamış maliyyə öhdəlikləri	341,017	20,172	27,429	23,417	412,035

31 dekabr 2021-ci il tarixinə	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
Maliyyə öhdəlikləri					
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	1,669	2,575	6,395	15,095	25,734
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	268,835	7,873	10,701	-	287,409
Sair maliyyə öhdəlikləri	2,779	1,755	5,492	4,678	14,704
Cəmi diskontlaşdırılmamış maliyyə öhdəlikləri	273,283	12,203	22,588	19,773	327,847

Aşağıdakı cədvəldə Bankın maliyyə təəhhüdləri və şərti öhdəlikləri müqavilə müddətləri üzrə göstərilir. Hər bir yerinə yetirilməmiş kredit öhdəliyi müştərinin icra edilməsini tələb edə bildiyi ən erkən tarixin təsadüf etdiyi müddətə daxil edilir. Buraxılmış maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə bağlı zəmanətin maksimal məbləği həmin zəmanətin tələb edilə bildiyi ən erkən dövrə aid edilir.

	3 aydan az	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi
2022	4,800	12,663	85,325	24,600	127,388
2021	6,031	9,714	58,933	20,895	95,573

Bank şərti öhdəliklər və ya təəhhüdlərin öhdəliyin müddəti başa çatana qədər yerinə yetirilməsinin tələb olunmayacağını təxmin edir.

Bankın öz öhdəliklərini ödəmək qabiliyyəti eyni müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətinə əsaslanır.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Bank hər hansı bir təşkilatdan və ya fiziki şəxsdən əhəmiyyətli dərəcədə maliyyə vəsaiti cəlb etmir.

Müştərilər qarşısında öhdəliklərə fiziki şəxslərin müddətli depozitləri daxildir. Azərbaycan qanunvericiliyinə uyğun olaraq Bank bu depozitləri əmanətçinin tələbi ilə qaytarmalıdır (Qeyd 17).

Bank likvidliyin idarə edilməsi üçün yuxarıda göstərilən diskontlaşdırılmamış məbləğlər nəzərə almadan öhdəliklərin ödəmə müddətləri üzrə yuxarıda göstərilən təhlildən istifadə etmir. Bunun əvəzində, Bank aşağıda göstəriləyi kimi gözlənilən ödəmə müddətlərinə və likvidlik kəsirinə nəzarət edir:

	3 aydan az	3 - 12 ay	1 - 5 il	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2022-ci il tarixinə					
Maliyyə aktivləri	307,951	128,463	31,982	11,626	480,022
Maliyyə öhdəlikləri	340,759	19,258	25,071	17,411	402,499
Gözlənilən ödəmə müddətlərinə əsasən xalis likvidlik kəsiri	(32,808)	109,205	6,911	(5,785)	77,523
31 dekabr 2021-ci il tarixinə					
Maliyyə aktivləri	283,548	71,936	19,466	16,473	391,423
Maliyyə öhdəlikləri	274,595	11,482	20,215	15,043	321,335
Gözlənilən ödəmə müddətlərinə əsasən xalis likvidlik kəsiri	8,953	60,454	(749)	1,430	70,088

Bazar riski maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin və ya onlar üzrə gələcək pul axınlarının faiz dərəcələri və valyuta məzənnələri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində tərəddüd etməsi riskidir. Bank əhəmiyyətli kapital, korporativ sabit gəlir və ya törəmə alətlərə malik deyildir.

Faiz dərəcəsi riski maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərinin və ya onlar üzrə gələcək pul axınlarının faiz dərəcəsinin artması/azalması nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir. 31 dekabr 2022 və 2021-ci il tarixlərinə Bankın dəyişən faizli maliyyə alətləri olmamışdır.

Valyuta riski maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə tərəddüd etməsi riskidir. Bank özünün maliyyə vəziyyətinə və pul vəsaitlərinin hərəkətinə qüvvədə olan xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərin təsir göstərməsi riskinə məruzdur.

Hesabat dövrünün sonuna Bankın məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə əks olunur:

	31 dekabr 2022			31 dekabr 2021		
	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis mövqe	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis mövqe
AZN	312,172	(233,593)	78,579	267,685	(191,325)	76,360
ABŞ dolları	142,986	(144,352)	(1,366)	97,461	(104,497)	(7,036)
Avro	22,021	(21,802)	219	24,100	(23,434)	666
Digər	2,843	(2,752)	91	2,177	(2,079)	98
Cəmi	480,022	(402,499)	77,523	391,423	(321,335)	70,088

Aşağıdakı cədvəllər Bankın 31 dekabr tarixinə qeyri-ticarət monetar aktivləri və öhdəlikləri və proqnozlaşdırılmış pul axınları üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqi dərəcədə mümkün olan hərəkətinin mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatə təsirini (valyutaya qarşı həssas olan qeyri-ticarət monetar aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərinə görə) hesablayır. Kapitala təsir mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatə təsirdən fərqlənmir. Cədvəldə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir.

23 Risklərin idarə olunması (davamı)

Valyuta	Məzənnədə artım, % 2022	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2022	Məzənnədə artım, % 2021	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2021
ABŞ dolları	10.00	(137)	10.00	(704)
Avro	10.00	22	10.00	67

Valyuta	Məzənnədə azalma, % 2022	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2022	Məzənnədə azalma, % 2021	Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir 2021
ABŞ dolları	(10.00)	137	(10.00)	704
Avro	(10.00)	(22)	(10.00)	(67)

Əməliyyat riski. Əməliyyat riski sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, saxtakarlıq və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl gətirə, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Bank bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi həmin risklərin idarə edilməsi üçün effektiv alət ola bilər. Nəzarət sisteminə vəzifələrin səmərəli bölüşdürülməsi, giriş, təsdiqləmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

24 Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

		Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			
	Qiymətləndirmə tarixi	Fəal bazarda müəyyən edilmiş qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	31 dekabr 2022	22,966	129,488	-	152,454
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2022	-	19,492	-	19,492
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022	-	-	194,729	194,729
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	31 dekabr 2022	31,740	57,410	240	89,390
Sair maliyyə aktivləri	31 dekabr 2022	-	4,291	-	4,291
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022	-	23,629	-	23,629
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2022	-	357,822	-	357,822
Sair maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2022	-	12,771	-	12,771

24 Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

		Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			
	Qiymətləndirmə tarixi	Fəal bazarda müəyyən edilmiş qiymətlər (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	31 dekabr 2021	16,898	186,026	-	202,924
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	31 dekabr 2021	-	22,376	-	22,376
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2021	-	-	147,115	147,115
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	31 dekabr 2021	13,265	-	240	13,505
Sair maliyyə aktivləri	31 dekabr 2021	-	3,039	-	3,039
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2021	-	20,207	-	20,207
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	31 dekabr 2021	-	285,336	-	285,336
Sair maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2021	-	14,704	-	14,704

Ədalətli dəyərlə əks etdirilməyən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri. Aşağıda Bankın maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir.

	Balans dəyəri	Ədalətli dəyər	Tanınmamış gəlir/(zərər)
2022			
Maliyyə aktivləri			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	152,454	152,454	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	19,492	19,492	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	214,395	194,729	(19,666)
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	89,390	89,390	-
Sair maliyyə aktivləri	4,291	4,291	-
Maliyyə öhdəlikləri			
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	23,629	23,629	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	366,099	357,822	8,277
Sair maliyyə öhdəlikləri	12,771	12,771	-
2021			
Maliyyə aktivləri			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	202,924	202,924	-
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	22,376	22,376	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	149,579	147,115	(2,464)
Borc və səhm qiymətli kağızlarına investisiyalar	13,505	13,505	-
Sair maliyyə aktivləri	3,039	3,039	-
Maliyyə öhdəlikləri			
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	20,207	20,207	-
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	286,424	285,336	1,088
Sair maliyyə öhdəlikləri	14,704	14,704	-

24 Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri (davamı)

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər. Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə həmçinin müddətsiz depozitlərə və xüsusi ödəmə müddəti olmayan əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Amortizasiya olunmuş dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri. Kotirovka olunan edilmiş notların ədalətli dəyəri hesabat tarixində kotirovka edilmiş bazar qiymətlərinə əsaslanır. Kotirovka olunmayan alətlər, müştərilərə verilmiş kreditlər, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər, kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər, müştərilər qarşısında öhdəliklər, eləcə də sair maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri oxşar şərtləri, kredit riski və ödəniş tarixinədək qalmış müddəti olan borc alətlərinin cari dərəcələri əsasında gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etməklə qiymətləndirilir.

25 Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması

BMS 24 “Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması” standartına uyğun olaraq tərəflər o halda əlaqəli hesab edilir ki, bir tərəf digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək iqtidarında olsun. Hər bir potensial əlaqəli tərəf münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Əlaqəli tərəflər əlaqəli olmayan tərəflərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və əlaqəli tərəflər arasında əməliyyatlar əlaqəli olmayan tərəflər arasında əməliyyatlarla eyni şərtlər, müddət və məbləğdə aparılmaya bilər.

YKB və KFS əhəmiyyətli sayda müəssisələrə birbaşa və ya dolayı nəzarət edir və onlar üzərində əhəmiyyətli təsirə malikdir. Bank bu müəssisələrlə kreditlərin verilməsi, depozitlərin cəlb edilməsi, pul vəsaitləri ilə hesablaşmalar və valyuta əməliyyatları da daxil olmaqla, lakin bunlarla məhdudlaşmamaqla, bank əməliyyatları həyata keçirir.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə cari qalıqlar aşağıda göstərilir:

	2022		2021	
	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
1 yanvar tarixinə kredit qalığı, ümumi	-	2,559	-	-
İl ərzində verilmiş depozitlər	-	5,305	-	2,550
İl ərzində ödənilmiş kreditlər	-	(2,934)	-	-
Hesablanmış faizlər üzrə xalis dəyişikliklər	-	1	-	9
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, ümumi	-	4,931	-	2,559
Çıxılsın: 31 dekabr tarixinə dəyersizləşmə üzrə ehtiyat	-	(17)	-	(14)
31 dekabr tarixinə kredit qalığı, xalis	-	4,914	-	2,545

25 Əlaqəli tərəflər haqqında məlumatların açıqlanması (davamı)

	2022		2021	
	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
1 yanvar tarixinə cari hesab qalığı (pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə daxil olan)	736	-	2,288	3
Cari hesablar üzrə xalis dəyişikliklər	1,090	-	(1,552)	(3)
31 dekabr tarixinə cari hesab qalığı (pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə daxil olan)	1,826	-	736	-

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Baş Müəssisənin Bankdakı cari hesablarının qalığı 1,826 AZN (31 dekabr 2021: 736 AZN) təşkil etmişdir. Hesabat dövrü ərzində Baş Müəssisə və ya ümumi nəzarətdə olan müəssisələr tərəfindən Bankda depozit yerləşdirilməmişdir (2021: Baş Müəssisə və ya ümumi nəzarətdə olan müəssisələr tərəfindən Bankda depozit yerləşdirilməmişdir).

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlardan yaranan gəlir və xərclər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022		2021	
	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr
Faiz gəlirləri	-	332	-	70
Faiz xərcləri	-	(19)	-	(4)
Haqq və komissiya gəlirləri	-	47	-	41
Haqq və komissiya xərcləri	(103)	-	(107)	-
Ümumi və inzibati xərclər	(242)	(500)	(156)	(720)

3 üzvdən (2021: 3 üzv) ibarət olan əsas idarəedici heyətə ödənişlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
Əmək haqqı və qısamüddətli ödənişlər	1,224	1,402
İşçilər üzrə hesablanmış digər xərclər	98	80
Cəmi əsas idarəedici heyətə ödənişlər	1,322	1,482

26 Kapital adekvatlığı

Bank tərəfindən kapitalın idarə edilməsinin məqsədləri (i) tənzimləyici orqanın müəyyən etdiyi kapital tələblərinin yerinə yetirilməsi, (ii) Bankın daim fəaliyyət göstərən müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi imkanının təmin edilməsi və (iii) fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı əmsallarının təmin edilməsidir. Tənzimləyici orqanın müəyyən etdiyi kapitalın adekvatlığı əmsallarına uyğunluq hər ay Bankın İdarə Heyətinin Sədri və Baş Mühasibi tərəfindən nəzərdən keçirilən və imzalanan həmin əmsalların hesablanması təsvir edən hesabatlar vasitəsilə nəzarət edilir. Kapitalın idarə edilməsinin digər məqsədləri hər il qiymətləndirilir.

Bank iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Bank səhmdarlara ödənilən dividend ödənişlərinin məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

26 Kapital adekvatlığı (davamı)

Tənzimləyici orqan hər bankdan və ya bank qrupundan: (a) səhmdar kapitalını minimal 50,000 AZN (2021: 50,000 AZN) səviyyəsində saxlamağı; (b) cəmi nizamnamə kapitalının risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ('cəmi kapital əmsalı') müəyyən edilmiş minimal 10% (2021: 10%) səviyyəsində və ya daha yuxarı səviyyədə saxlamağı və (c) 1 dərəcəli kapitalın risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərə nisbətini ('1 dərəcəli kapital əmsalı') müəyyən edilmiş minimal 5% (2021: 5%) səviyyəsində və ya daha yuxarı səviyyədə saxlamağı tələb edir.

Rəhbərlik hesab edir ki, Bank 2022-ci il ərzində kapital adekvatlığı əmsalına riayət etmişdir.

31 dekabr tarixinə Bankın kapital adekvatlığı əmsalı tənzimləyici orqanın tələblərinə əsasən aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2022	2021
1-ci dərəcəli kapital	79,592	79,592
2-ci dərəcəli kapital	4,256	2,447
Çıxılın: kapitaldan tutulmalar	(8,773)	(7,746)
Cəmi məcmu kapital	75,075	74,293
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	267,510	217,946
1-ci dərəcəli kapitalın adekvatlığı əmsalı	26.56%	33.07%
Cəmi kapitalın adekvatlığı əmsalı	28.06%	34.09%

27 Hesabat tarixindən sonrakı hadisələr

Qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin 19 dekabr 2022-ci il tarixli 57/1 nömrəli qərarı ilə “Məcburi ehtiyatların norması, hesablanması və saxlanması Qaydası”nda dəyişikliklər edilmiş və Azərbaycan Respublikasının Hüquqi Aktların Dövlət Reyestrinə daxil edilmişdir.

Eyni zamanda Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin 28 dekabr 2022-ci il tarixli 60 nömrəli qərarı ilə məcburi ehtiyat normaları aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilmişdir:

- milli valyutada cəlb edilmiş fiziki şəxslərin və hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki şəxslərin (bundan sonra – fərdi sahibkarlar) depozitləri üzrə 5%;
- xarici valyutada cəlb edilmiş fiziki şəxslərin və fərdi sahibkarların depozitləri üzrə 6%;
- milli valyutada hüquqi şəxslərin depozitləri üzrə:
 - milli valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin ümumi məbləği bir milyard manatadək olan hissəsi üzrə 5%;
 - milli valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin bir milyard manatı üstələyən hissəsi üzrə 10%;
- xarici valyutada hüquqi şəxslərin depozitləri üzrə:
 - xarici valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin ümumi məbləği yeddi yüz əlli milyon manat ekvivalentinədək olan hissəsi üzrə 6%;
 - xarici valyutada hüquqi şəxslərin depozitlərinin yeddi yüz əlli milyon manat ekvivalentini üstələyən hissəsi üzrə 12%.

Nəticə etibarilə, 2023-cü ilin yanvar ayından başlayaraq bütün banklar məcburi ehtiyatları yeni normalara uyğun hesablama və növbəti saxlama dövründən (yəni, 15 fevral 2023-cü il tarixindən) başlayaraq məcburi ehtiyatları yeni normalara uyğun saxlamalıdır.

Global bank sistemində böhran. 2023-cü ilin mart ayında ABŞ hökumətinin Federal Əmanətlərin Sığortalanması Korporasiyası (FDIC) “Silikon Vadisi Bankı”na (Silicon Valley Bank - SVB) nəzarəti ələ keçirmiş və SVB-nin iflasından narahat olan əmanətçilər SVB-dən öz əmanətlərini çıxardıqdan sonra FDIC “Signature Bank”ı da bağlamışdır. Hər iki bank öz bizneslərini maliyyələşdirmək üçün yüksək məbləğlərdə sığortalanmamış əmanətlərə malik idi. Bu iki bankın uğursuzluğu İsveçrənin “Credit Suisse Bankı” da daxil olmaqla, dünyanın digər banklarına da mənfi təsir göstərmişdir. Bununla belə, yuxarıda qeyd olunan hadisələr hazırkı maliyyə hesabatlarının təsdiqləndiyi tarixə Banka əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir. Buna baxmayaraq, bu vəziyyət hələ də inkişaf etməkdədir və rəhbərlik onun təsirlərini davamlı olaraq izləyir və hər hansı mənfi təsirləri azaltmaq üçün bütün mümkün addımları atacaq.